

דברי תורה לראש השנה

הידור
דברי תורה

אורחות
חיים

סיפור
הפרשה

אמרי קודש
בעקבות

פנינים
קדים

בס"ד ערב ראש השנה
כ"ט אלול תשפ"ו לפ"ק
(דף היומי ביום שב"ק חולין קל"ה)

מוצש"ק	הרה"ג	נח יודק
8:34	6:57	מונטריאל
8:37	6:58	לונדון
8:51	7:09	מנצ'סטר
9:02	7:20	אנטוורפן
9:32	7:48	ציריך
9:41	7:28	זינר
8:41	7:01	מלבורן
7:15	5:49	

לישב על כסא רחמים הוי' שהוא מדת הרחמים, הוא בקול שופר (תהלים צ"ד זכרון) מעין דברים הללו נאמרים ונשנים עוד בידי הרבי הקדוש מלובלין זי"ע במשנתו הטהורה בספרו דברי אמת (פר' שופטים ד"ה כי יפלא), כי על ידי הריעות של בני ישראל נשפע להם חסדים טובים ופרנסה, וכה דבריו הק': "כ"י היא ר"ת כנסת ישראל, ידידו מה שדרשו רז"ל (ספרי במדבר פסקא מב) עה"פ חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ז, יד) [גדול השלום שאפילו ישראל עובדין ע"ז ושלום ביניהם, כביכול אמר המקום אין השטן נוגע בהם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו], וז"פ הפסוק יום תרועה יהיה לכם (במדבר ט, א), ולא כתיב תקיעה או יובל או שופר כבמקום אחר, אלא לשון ריעות להיות שלום ואהבה וריעות, ע"ז יהיה 'לכם' להנאתכם, כמו בלך לך (בראשית יב, א) שפירשו רז"ל (בפירש"י שם) להנאתך ולטובתך, וז"פ הפסוק (תהלים פא, ה) כי חק לישראל הוא, 'כי' ר"ת כנסת ישראל כנ"ל, ע"ז 'חק לישראל הוא', בא פרנסה כי חק הוא לישראל דמזוני הוא. רק ראש השנה התחדשות למזונות יותר. כדאיתא (ביצה טז.) "כל מזונותיו קצובים מר"ה".

לשנה טובה תכתב ותחתם וכו'.

ויש לבאר את נוסח הברכה שנוהגין ישראל לברך איש את רעהו בר"ה "לשנה טובה תכתב ותחתם", דהנה ענין הכתיבה והחתימה טובה הוא, כאשר אדם רוצה לגלות לחבירו כל רצונו ולבו באופן שלא ידע מזה שום איש, אזי כותב הדברים אלו במכתב כתוב וחתום, וכמו שהאדם שרוצה להוציא רצונו ודעתו מן הכח לפועל, אזי הוא כותבם על הספר בדיו, וכמו כן הוא בעבודת ישראל עם קדוש שאין שום נברא יכול להבין מעלת גדולתו וקדושתו של ישראל, כי אם השי"ת לבדו כי הוא יודע הרצונות הטובות הטמונים בלב כ"א מישראל, לכך השי"ת כביכול כותב וחותם עצמו ע"כ המחשבות ורצונות הטובים, וכל הרהורי תשובה מבני"ש שעושים לפניו בימים האלו בעמקי פנימיות לבם שאין איש יודע מזה, שהם באמת ובתמים כפי רצונו יתברך, וע"י הכתיבה והחתימה יתגלו ויצאו מכח אל הפועל ויתקיימו לעד, כמו שהוא ענין החתימה ענין קיום על הדבר שכתוב שם, וזהו שמברכין זל"ז בכוח"ט שיכתוב ויחתום השי"ת כביכול על הרצונות טובים והרהורי תשובה שיש לו בימים האלו שהם כפי רצונו ית' כדי שיצאו מכח אל הפועל שיתקיימו לעד.

ראש השנה
הרה"ק" כותב בשם האר"י ז"ל יום א' עיקר המשפט עניני נשמה לבקש רחמים רק על צרכי הנשמה, וביום ב' משפטי עניני גוף. מוסיף על זה ה"עירות דבש": ומכיוון שהא' בהא תליא, לכן הם נחשבים כיומא אריכתא. (שפתי צדי"ק)

תפילות ראש השנה

על דרך שקבלו - שבראש השנה ויוהכ"פ הנשמות הקדושות שכבר מתו ונשמות האבות מצטרפים עמנו בבית הכנסת בתפילתנו. ועל דרך זה יש לפרש מאמר חז"ל פ"ק דערכין (י). שאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: מפני מה אין ישראל אומרים שירה בראש השנה ויוהכ"פ. אמר הקב"ה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ויאמרו שירה. פירוש, כי המתים, אע"פ שמתפללים עמנו ותפלתם עושה רושם, מכל מקום שירה אינם יכולים לומר עד תחיית המתים, דאז כתיב (ישעי' כו, יט) "הקיצו ורגנו שוכני עפר", אבל בעולם הזה "לא המתים יהללו י-ה ולא כל יורדי דומה" (תהלים קטו, יז), על כן, כיון שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, אי אפשר לומר שירה מפני המתים המצורפים בתפילתנו. והיינו דכתיב (שם סה, יד): "עמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו", כשהעמקים יעטפו בר, הם שוכני עפר ממעמקי קבר, אז יתרועעו בר"ה וגם ישירו. שיאמרו שירה אפילו ביום תרועה. (דברות חתם סופר)

יום תרועה יהיה לכם.

למה ציווי התורה על תקיעת שופר באה בלשון "יום תרועה יהיה לכם", ולא כלשון שנאמר בפסח וסוכות 'באחד בחדש תריעו', או כלשון שנאמר אצל יובל (ויקרא כה, ט) "והעברת שופר". זאת ועוד, הלא פסח וסוכות אינם נקראים 'יום מצה' ו'יום לולב', ומדוע דוק ראש השנה נקרא על שם מצות היום - 'יום תרועה', וכי כל היום מריעים? אלא רמז יש כאן לאדם, שמשך כל יום ראש השנה יהיו עבורו 'יום תרועה' - יום של אימה וחרדה, וכל היום לא ינוח מגנוחי גנח וילולי לילי. (הגה"ק בעל נודע ביהודא זי"ע)

לשנה טובה תכתב ותחתם לאלתר לחיים טובים

ולשלום. על מנהג קודש ומקובל זה לאחל איש לרעהו בברכת שנה טובה בליל ר"ה, אמר הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע כי ע"י הריעות של ישראל בליל ר"ה אשר אחד אומר לחבירו "גוט יו"ט", ולשנה טובה תכתב, עומד הקב"ה מכסא דין ונעלה מדת הדין, ובזה פירש מאה"כ (תהלים מז, ו) עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, כי תרועה לשון ריעות, היינו שבאותו הריעות שמברכין בני"א אחד לחבירו בליל ר"ה נעלה מדת אלקים שהוא מדת הדין מעל כסא הדין, וה'

ברכת מזל טוב

להרה"ג ר' משה חיים רפאל ראזען שליט"א
לרגל הולדת בנו שלום נ"י
ולסבים החשובים

הרב החסיד המפור' ר' נח לאנגסאם שליט"א
והרב החסיד הבנש"ק ר' צבי קאשיצקי שליט"א
והרב החסיד ר' יוסף לאנגסאם שליט"א
יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים
ותרו ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא
לאויש"ט אמן

לעילוי נשמת הרה"ח ר' יוסף וורם ז"ל בן הרה"ח ר' ישראל ארי' ז"ל

נלב"ע ד' תשרי תשל"ח.

הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' ישראל ארי' וורם שליט"א

לשנה טובה וכו'.

אפילו אותן שעוסקים בשיבה של עולם בחרישה וזריעה וקצירה ומו"מ, גם כן כוונתן לשם ה' ולא לעצמן, א"כ כיון שאינם מבקשים בשביל למלא תאוותם רק למען שמו יתברך, בדין הוא שיטלו וימלא ה' משאלותם גם בענייני הגשמי, ולכן מסוגל מזמור זה לפרנסה.

אין אוכלים אגוזים

בהגהותיו לשו"ע כתב טעם נוסף למנהג זה, על פי דברי חז"ל "נמשלו ישראל לאגוז, מה אגוז זה נופל בטיט ואין מה שבתוכו נמאס, אף ישראל גולין לבין האומות ולוקים מלקיות הרבה ואין מעשיהן נמאסים", וכיון שהאגוז רומז לגלויות - אינו סימן טוב לאכול בראש השנה. ומוסיף שם עוד טעם: "אף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם" - ראשי תיבות אגז, הרי שהאגוז מתייחס לגלות ישראל.

אוכלים סימנים

הרה"ק מסטריקוב זי"ע כתב היה מזרז את תלמידיו כמעט בכל שנה בר"ה, שראוי לאדם להרגיל את עצמו בריש שתא להרבות באהבת רעים ולהסיר כל שנאה וטינא שבלב ובאחד השנים הוסיף עוד, הסימנים שאיתא בגמרא ובפוסקים אינם מיני מטעמים טובים ומתוקים, רק שנמצא בשמם איזה רמז לסימן טוב, כגון כרתי וסילקא וכיו"ב, וכמו"כ סימנא מילתא לאהוב לכל איש מישראל אפילו למי שכל השנה כולה אינו אהוב עליו, ובכך יזכה לשנה טובה ומתוקה בכל עניינו, ואולי יזכה עוד שגם בכל השנה ישרור ביניהם אהבה ואחווה, ויעשו כולם אגודה אחת.

אוכלין תפוח מתוק בדבש

ואומרים יהי רצון שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה (רמ"א או"ח סי' תקפ"ג ס"א). "שנתקע אהבת השי"ת בלב ואז יעבדנו במתיקות" כי יש טוב ערב ומועיל, והחכם וצדיק בוחר הטוב באשר הוא טוב כידוע אעפ"י שאינו ערב לחכו - אמנם יותר מזה מי שעובד ה' אחר שנתקע אהבתו את ה' בלב ותקוע בשכל, ואז יעבדנו במתיקות כי מתוק האור לעינים, ויהיה טוב וערב, והמועיל בא ממילא כי סוף הכבוד לבוא (נדרים ס"ב ע"א), ונאמן הוא בעל מלאכתך וגו' (אבות פ"ב משנה י"ד) לכן מתפללין שיהיה טובה ומתוקה, שנזכה לבינה והשכל ונעשה טוב האמיתי במתיקות. ולכן דב"ש שר"ת ד"יעה בינה ש"כל מרמז על המתיקות, והתפוח על מעשים טובים, כמו שאמרו חז"ל (שבת פ"ח ע"א) מה תפוח פרוי קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע, הרי תפוח מרמז על המעשים, ומרמז נמי שנעשה מוקדם לנשמע שהוא שמיעת השכל והבנה, כי מעשיו יהיו מרובין וקודמים מחכמתו (כאבות פ"ג מ"ט), ועל כן התפוח עיקר ודבש טפל כמ"ש מג"א (שם סק"א) שעל כן אין מברכין על הדבש, ה"נ מעשיו יהיו עיקר וחכמתו טפל, וגם יהיו מוקדם בזמן כי לא ימתין לעשות עד שיבין כל המצות, דאם כן יכלה רוב ימיו בלי תורה ח"ו, אלא יהיו מעשיו מוקדמים גם בזמן.

מה שנהגו להטביל תפוח בדבש.

רמז לזה שיטת רבינו יונה (הובא ברא"ש פ"ו סי' לה) שטבע ותכונת הדבש להפך כל מה שנכנס לתוכו ואף "דבר אסור" לדבש. וזה סימנא טבא והוראה: שבר"ה קדושת היום מהפכת את כל חלקי הרע לטובה.

(שם משמאל)

אכילת תפוח בדבש

טעם על אכילת תפוח בליל ר"ה: דאי' במסכת שבת פ"ח דתפוח הוא רמז שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ע"ש. והנה ביום הדין אנו מבקשים להיכתב בספר החיים וכו' ואע"פ שעדיין אין אנו ראויין לזה עכ"ז בטוחנו שבזכות קבלתנו להבא, נצא זכאים בדין מדה כנגד מדה דהא גם אנו קבלנו ואמרנו נעשה אף שלא שמענו מצוותי עדיין, וכן יזכנו השי"ת לעשות עמנו אות לטובה אע"פ שעדיין לא תקנו הכל ולא עשינו כל מצוותי עדיין, (ויגד יעקב זי"ע)

אכילת תפוח בדבש

יש לומר הרמז דמטבילין בדבש דייקא, דהנה בדבש דבורים איכא חידוש גדול, דהגם דבעלמא קי"ל דהיוצא מן הטמא - טמא, בדבש דבורים הדין הוא דאעפ"כ שהוא יוצא מן הטמא עכ"ז הוא טהור. וי"ל דלכן אנו מטבילין בדבש, דהרמז בזה שאנו מתפללים להשי"ת ביום הדין, דהגם דאנו טמאים מחלאת עוונותינו, דמי יאמר זכיתי לבבי, עכ"ז יקבל את התפילות היוצאים מאיתנו

המנהג לברך את חבריו בברכת לשנה טובה וכו' קובע רבינו הרמ"א בספר המפה שלו שפרס על שלחנו הטהור של הב"י, הכותב במחבר (ס"ט): "אעפ"י שכל השנה מתפללין בלחש בראש השנה מותר להתפלל בקול רם כו' ועל זה כתב הרמ"א: ונוהגין לומר כל אחד לחבירו לשנה טובה וכו', והנה לכאורה יש לדקדק דלפום ריהטא אין אנו רואים בדברי הרמ"א שום קשר ושייכות עם דברי המחבר שלפניו, והדבר אומר דרשונו. ויש ליישב על סמיכות דברי הרמ"א להמחבר שלפניו עפ"י ק"ז הרה"ק רבי מנחם מענדל מדעש זצ"ל

בספרו מעגלי צדק בטעם למה תפלת י"ח צריך להיות בחשאי, ונ"ל דהנה דרך העולם אם הבעה"ב בא לאכסניא ומבקש לאכול הוא אומר בקול, דאינו מתבייש דהא בשכרו בא, משא"כ אם העני דופק על פתח בעה"ב ומבקש לאכול הוא אומר בקול נמוך רק הבעה"ב ישמע, והיינו מחמת הבושה, והנה בעיקר תפלתנו אשר לא בחדל ולא במעשים וכו' רק במתנת חנם בתורת צדקה אנו מבקשים,

לכך צריך להיות התפלה בחשאי רק לפני הקב"ה, מחמת הבושה, דאם מתפלל בקול גדול נראה שמגיע לו מדין, ובזה אתי שפיר מה שהש"צ מתפלל בקול, דהדרך כשמבקשין נדבה בעד אחר אין לו בושה כלל, ואדברה מבקש בקול, וכמ"כ הש"ץ המבקש בעד אחרים מותר להתפלל בקול, וגם איכא זכותא דרבים, כי א"ע לא יחזיק לצדיק משא"כ רבים השולחים אותו, ובזה י"ל בר"ה ויוה"כ, כמו ששמעתי מאמא"ו הגה"ק [בעל מראה יחזקאל מקארלסבורג] זי"ע עמש"כ אל יתפלל אדם יחידי בר"ה ויוה"כ, דהכוונה שיעקר תפלת ימים נוראים הם בשביל צרכי רבים,

והיינו דקאמר שלא יתפלל בשביל עצמו ביחיד, ומה"ט אמרינן בשו"ע דנוהגין להתפלל בקול רם, והיינו משום שאין מתפלל בשביל עצמו יוכל להתפלל בקול גדול עכ"ז. ולפי"ז נבין הטיב הסמיכות של דברי הרמ"א להמחבר, דהמחבר כתב דמותר להתפלל בקול רם, ולכאורה זה צ"ע דהא מבואר בגמרא (ברכות דף כ"ד ע"ב) דהמתפלל בקול רם הרי זה מקטני אמנה, וע"ז הוסיף וביאר הרמ"א דנוהגין לומר כ"א לחבירו לשנה טובה וכו', הרי דכל עיקר תפלותינו בימים אלו הם לא כל אחד על עצמו רק על חבירו, ואת חבירו יוכל להחזיק לצדיק שמגיע לו מדין, ולכן א"ש דברי המחבר שמותר להתפלל בר"ה בקול רם.

(כנסת יחזקאל)

לדוד מזמור

הטעם שאומרים בליל ר"ה קפיטל זה, דהנה הקשו המפרשים באיזה זכות יכולים אנו לבקש סליחה ומחילה על חטאינו, הלא קי"ל מלך שמחל כבודו אין כבודו מחול, ונמצא שאין השי"ת יכול למחול על כבודו? אולם באמת הטעם שאין כבודו מחול הוא משום שאין הכבוד שלו, וכיון שציוה השי"ת שום תשים עליך מלך - שתהא אימתו עליך שוב אינו יכול למחול על כבודו, אבל השי"ת שהוא מלך הכבוד בודאי יכול למחול על כבודו, שהרי הכבוד שלו. ולפיכך בפתיחת יום הדין אומרים אנו קפיטל "לדוד מזמור" אשר מבואר בו כי השי"ת הוא מלך הכבוד, ומעתה שפיר יש בכוחנו לבקש מלפניו סליחה ומחילה על חטאינו. עכ"ל.

(מורינו הבעש"ט הק' זי"ע)

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה.

סגולת מזמור זה לפרנסה, דמלבד שיש בו רזי התורה, יש להבין הדבר עפ"י פשוט, דהנה אנו מבקשים בר"ה בג' ראשונות זכרנו לחיים, וכבר כתבו בספרים הק' דהכוונה לחיים רוחניים דבקים באלקים חיים, וכן פרנסה וכלכלה היינו פרנסת הנפש שפע חכמה, ואמנם המוני עם שאין יד שכלם מגיע לזה מבקשים כפשוטו צורכי הגוף, וכבר צוח ע"ז בתיקונין צווחין ככלבים הב לנא מזוני וכו', אבל כבר המלצנו בעדם כי גם בצורכי הגוף אין הכוונה בשביל עצמם כי אם לשם ה' למען לעבוד את ה' בכח ההוא ולא יהא להם מונעים ומעכבים מעבודתו ותורתו כמאמרם ז"ל (עירובין מ"א ע"ב) עניות מעבירים את האדם מדעת קונו, וכל יעודי התורה הברכה והקללה הם על דרך זה לדעת הרמב"ם ז"ל אם תשמרו מצוותי יתן ה' הטוב ויסיר כל המונע ומעכב מעבודתו ואם לא יבא מונע ומעכב מעבודתו, וז"ש זכרינו לחיים וכתבינו בספר החיים, אין הכוונה למענינו, כי אם, למענך אלקים חיים, ונמצא כולן כוונתן בר"ה להתייצב בתפלה לפני ה', ר"ל ג"כ הכוונה למענו יתברך ועל דרך זה אנו אומרים בר"ה ויו"כ למליצה, לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, דהיינו

ויהיו בעיניו כטהורים כמו הדבש שהוא יוצא מן הטמא והוא טהור ויקבל תפלתו ברחמים וברצון. (נחלת אבות)

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. לכאורה הכתוב מוקשה מאד מה שמשנה מעבר אל עתיד, [שאלתי הוא עבר, אבקש הוא עתיד], וגם הלשון ולבקר בהיכלו צריך ביאור, דביקור אינו כל כך בקביעות הלא מתחילה אמר שבתי דהוא בקביעות. ונראה לבאר הכל בפשיטות והוא דרך האדם שמשנתה בקשתו מזמן לזמן, כגון שהיה עני ובקש בר"ה לפני ה' יתברך שיקצוב לו פרנסה על השנה החדשה שלשה רובל כסף לשבוע, ועזרו הקדוש ברוך הוא ביותר מזה שנעשה בעל הבית בשנה זו, וכשנתחדש עליו עוד שנה חדשה ומבקש מלפני ה' יתברך פרנסה לא יבקש כמקדם אלא שיקצוב לו לערך כמו שאר בעלי בתים שבעירו שלא יבויש לפניהם, וכשעזרו הקדוש ברוך הוא בשנה הזו שנעשה עשיר לא יבקש עוד בהתחדש עליו שנה כדאשתקד שזה גנאי הוא לו אלא שיצליחו ה' יתברך בנכסיו ויעלה מעלה מעלה, וכן הוא לענין נשיאות [לפנים בארץ ישראל שהיה הנשיאות תחת ידן] כשזכה להיות משרי חמשים יבקש לה' שיעזרו להיות משרי מאות, אחר כך כשעזרו לזה יבקש להיות משרי אלפים, והכלל שתמיד משתנות עליו הבקשות, ובודאי יתבייש לבקש מלפני ה' כשנעשה מלך אותה הבקשה שבקש כשהיה משרי עשרות. ולזה אמר דוד המלך ע"ה שאצלי לא כן הדבר, כי רועה צאן הייתי לאבי במדרגה שפלה

וכמו שכתוב ויקחני ממכלאות צאן וגו', ובקשתי אז לפני ה' יתברך בקשה אחת, והנה עתה שנתעליתי במעלה רמה מאד שנעשיתי מלך על כל ישראל ואף על פי כן לא אבקש רק אותה הבקשה בעצמה ולא יותר כדרך שארי שרים שמבקשים שיתגדל שררותם, ומה היא הבקשה שבקשתי אז שבתי בבית ה' כל ימי חיי, דהיינו שאלמד כל ימי תורה ודבר זה לבד אבקש גם עתה, והטעם דעל ידי זה שאשב עתה בימי חיי בעולם הזה בבית ה' ללמוד תורתו אזכה אחר כך לעתיד לחזות בנועם ה' [נועם ה' מרמז לגן עדן של מטה, כענין שנאמר ואת הארץ כי נעמה, ולבקר בהיכלו מרמז לגן עדן של מעלה, ולכן אמר רק לשון בקור, דדוד לא רצה לומר על עצמו שישב שם בקביעות], מה שאין כן אם אברח עתה בחיי מבית ה' לא אזכה אחר כך לחזות בנועם ה'. וזוהי הפסוק יצא מוסר השכל לאדם שעיקר בקשותיו יהיה תמיד בימי חיי לזכות לתורה ועבודה שהטעם מה שאמר לחזות בנועם ה' שייך לכולנו. (חפץ חיים)

המלך

כתב: מיד אחר שירד השליח ציבור לפני התיבה, מתחיל להרים קולו וצועק "המלך", ומיד כל מיני מקטרגים יסתלקו. משל לליסטים שתפס נפש אחת, ומוליכו דרך המלך, ובבואו בשוק העיר מקום אסיפת עם רב, צועק הנתפש בקול גדול "המלך", ומבקש עזרת המלך ואנשיו, שיצילוהו מיד מבקשי נפשו. ומיד הליסטים שומט את ידו ממנו ונחבא הוא בתוך אסיפת העם ובורח על נפשו, ולא נודע הליסטים מי הוא, וממילא הנתפש משוחרר מן תפישתו. כך אנו נמסרים כל השנה ביד מנוול זה שונא נפשו, ואין להמלט ממנו, עד כי נהלך ונבוא יחדיו בקול המון חוגג בבית אלקינו מקדש מעט בימים אלו, ואז נצחק אל תשועת המלך הגדול יתברך שמו, ואז השטן מתיירא על נפשו ומסתלק ממנו. וכך בכל התפילה כשמזכיר "המלך" ירים את קולו, ויכוין למה שכתבתי". (ספר "החיים" לאחי המהר"ל)

אם עוונות תשמור קה' מי יעמוד

פ"א אמר הלא זה ממש חסד א-ל שנקבע ר"ה בר"ח, כי אלמלא כן לא היה לנו פתחון פה לבוא לפני ית' ולבקש ממנו שיסלחו לנו על כל עוונותינו אבל עתה שראש השנה נקבע בר"ח יש לנו פתחון פה לבקש ממנו סליחה ומחילה. כי בר"ח גם הקב"ה מבקש כביכול מאתנו סליחה, וכאומרו ית' הביאו עלי כפרה על שמיטתי את הירח, ובכן אנו יכולים להתעורר לעומתו ולומר: רבש"ע! אנו סולחים לך, גם אתה בטובך הגדול תסלח לנו. וזה שאנו אומרים בתפילה ביום הקדוש הזה: אם עוונות תשמור קה' ה' מי יעמוד, כי עמך הסליחה! - כלומר: אם אתה תשמור העוונות ולא תסלחו לנו ח"ו, א"כ אתה הרבש"ע מי יעמוד? הלא גם "עמך הסליחה" - דגם אתה מבקש ביום זה סליחה וכפרה כביכול, וכדי שתשיג זאת ראוי שגם לנו תסלח על מה שחטאנו והרשענו לפניך. (הרה"ק מרוזין ז"ע)

הרה"ק ה"קדושת לוי"ז ז"ע המליץ פעם בר"ה על אחב"י, ואמר בפה קדשו: אם עוונות תשמור קה, א"כ מי יעמוד לפניך בתפילה, שהקב"ה מתאוה ומשתוקק לתפילות ישראל, ובאם לא ימחול לנו הקב"ה עוונותינו, לא ימצא הקב"ה מי שיתפלל לפניו, : ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי'. וזשה"כ 'למשפטין עמדו היום כי הכל לעבדיך ואין מלך בלא עם ובאם לא תרצה למחול לנו לא יהיה שום אדם בעולם שיתפלל לפניך, וע"כ עשה ה' למען שמך הגדול כדי שיהיה נחת רוח לפניך.

יחל ישראל אל ה' כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות:

"יחל ישראל אל ה'" התוחלת והתקוה של בני" צריכה שתהיה לצורך ה', כי עם ה' החסד - "כי ה' הוא בעל החסד ובצרתם של ישראל לו צר. כביכול לשכינה. "והרבה עמו פדות" - הפדות של בני" הוא אצלו יתברך הרבה יותר מאצל בני ישראל עצמם (ישמח משה)

מלך חפץ בחיים.

כי הבורא ב"ה משפיע תמיד לכל העולמות, והבורא ב"ה חפץ שיהיה לו מקבל להשפע שרוצה להשפיע תמיד, כי כביכול יש תענוג להשי"ת מה שמקבלים מאתו השפע, ואם אין אנו מקבלין ח"ו השפע מאתו כביכול יש לו צער מזה ונותן השפעתו לחיצונים וכו', וא"כ ראוי לכל בר נש מישראל לומר בלבו הנני מוכן להתפלל בעד חיים ופרנסה בשביל הבורא ב"ה שיהיה לו תענוג מזה שאני מקבל לידי השפע. וזהו כוונת הזוהר בריש כל שתא ושתא אינון צווחין הב לן חיי הב לן מזונא כו' ככלבין דמצווחין, דאינון מצווחין אלא לגרמייהו, ולכאורה יתחמץ לבב אנוש בראותו הדברים האלה למה אעפ"כ אנו מבקשין עבור בני חיי ומזונא. אבל לפי דברי אלו שכתבנו שיהא כוונת האדם בבקשתו שיתן לנו כדי שיהי להקב"ה תענוג מזה, כי השי"ת חפץ בזה, וזה כוונת הזוה"ק הנ"ל צווחין הב לן חיי - כלומר למענינו תן חיים וכן מזונא, וזהו ככלבים אינון מצווחין לגרמייהו ואינון רשאיין, אלא כוונתו יהי' שיהי' להקב"ה תענוג מזה, נמצא לפי דברינו אלה שגם המקבל הוא משפיע דהיינו שמשפיע להקב"ה תענוג. וזהו שאמר זכרנו לחיים כלומר תן לנו חיים וכו' כי מלך חפץ בחיים אתה, ונמצא כשאנו מקבלין מאתך אנו משלימים חפצך, לכן כתבינו בספר החיים למענך אלהים חיים, כלומר למענך שיהא לך תענוג מזה. (קדושת לוי)

זכרנו לחיים. מלך חפץ בחיים. וכתבנו בספר החיים. למענך אלקים חיים. "כדי לסתום פי המקטרג שזה למענך ולא למענינו" פירוש כי אנו רוצים שיושיע לנו ע"י תשובה ראויה, ושלא יצטרך למעני למעני אעשה (ישעי"ה מ"ח י"א), כי ע"ז נצטער חזקי' מלך יהודה, ואמר (שם ל"ח י"ז) לשלום מר לי מר כידוע (ברכות י" ע"ב). אך אמנם כי כשהקב"ה רוצה לעשות למענינו אז ירבה קטרוגו של ס"ם, על כן אנו מבקשים דלעולם נזכה לתשובה גמורה באופן שנהיה ראויים לישועה בזכותנו. ומ"מ שלא לגרות עלינו קטרוג הנ"ל, על כן כשיוכתב זה בספר יוכתב שהוא עושה למענו ויוסתם פי המקטרג. והנה ידוע עיקר קבלת תשובה היא מפני שהקב"ה חפץ בחיים ולא במיתתן של רשעים (יחזקאל י"ח ל"ב). והשתא א"ש, אנו מתפללים זכרנו לחיים ע"י זכות תשובה שאנו עושים כי אתה מלך חפץ בחיים ולא במות רשע. ומ"מ כשתכתוב זה בספר החיים, כתוב שאתה עושה למענך אלקים חיים, ולא למענינו, כדי לסתום פיו של ס"ם, וק"ל. (דרשות חתם סופר)

קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוך מבלעדיך:

ויש לפרש קדוש אתה ונורא שמך - הקב"ה הוא כל כך רם ונישא, וא"כ היאך יתכן לבקש מלפניו דברים גשמיים, הלא בושה תכסה פנינו, לזאת ממשיכים אנו ומתרחצים את עצמנו: ואין אלוך מבלעדיך כלומר: הן אמת שהיה מן הראוי שלפניך לא נזכיר עניני גשמיות, אך מה נעשה, הלא אין לנו אחר שיכול לתת לנו לחם לאכול, ומוכרחים אנו לבקש זאת מלפניך על אף שמלך קדוש ונורא אתה..

(הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ע)

כי אתה שומע קול שופר וגו'.

שמעתי בשם חכם ספרדי בנוסח תפילת ר"ה כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך, דאין לו שחר כלל, ואמר דמצינו מדת הקב"ה היפך ממדת בשר ודם, כי מלך בשר ודם שהיו לו ב' עבדים, א' עובד המלך מנעוריו ולא נמצא עולתה בו כי ישר הוא בעבודת המלך, ועבד ב' מרד במלך ואח"ז חזר בו ונעשה נאמן, בוודאי אהבת המלך לזה העבד הנאמן מנעוריו יותר

שלימה אהבתו מאהבת העבד שמרד בו תחלה, משא"כ מדת הקב"ה אינו כך, שאוהב יותר לבעל תשובה מצדיקים גמורים, ובש"ס (ברכות לד:) מקום שבעלי תשובה עומדין אפי' צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד, והנה בספר של"ה כ' הצדיק גמור נקרא "שופר" ובעל תשובה נקרא "תרועה" עיי"ש, והנה שמיעה הוא מרחוק, האזנה מקרוב, ובזה יובן כי אתה שומע קול שופר, ר"ל מרחוק לצדיק, ומאזין תרועה, היינו לבעל תשובה מקרוב, וקשה הא היא היפך הטבע, ומשני באמת אין דומה לך בזה מצד רחמנותו וק"ל ודפח"ח. (תולדות יעקב יוסף)

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב. באומרו "כי חוק לישראל הוא" וכו' משמע שהביא בזה הכתוב טעמה של מצות "תקעו בחודש שופר". והדבר צריך ביאור, איזה הסבר וטעם יש בזה למצות שופר. מובא לבאר בשם הרה"ק הרבי ר' זושא: בתורה יש מצוות שכליות וחוקים שלא נודע לנו טעמם, וכיון שכך בא השטן לישראל ומתריס בפניהם מה ערך וטעם יש בקיום מצוות אלו. ולכאורה נדמה כי טוב היה לו השי"ת היה מודיע טעמי החוקים ובכך סוגר פיו של השטן. אך לאמיתו של דבר, טובה גדולה יש לישראל מחוקי התורה כאשר עומדים ישראל למשפט, מבקשים המקטרגים לחייבם בדין מחמת מעשיהם, כי לא יצדקו לפניו בדין, והלא "מלך משפט יעמיד ארץ" (משלי כט, ד), ואין הקב"ה יכול לוותר לישראל בלי שום טעם ועל חנם לזכותם בדין. אלא שאז השי"ת מוצא צד זכות לישראל. הנה, כשם שישראל מקיימים מצוות שהן "חוק", ללא טעם, כך מדה כנגד מדה ראויים הם שהשי"ת יושיעם ויזכם בדין בלי טעם וסיבה. וזהו שנאמר: "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו" וזאת "כי חוק לישראל הוא" החוקים שישראל מקיימים גורמים לכך שמשפט לאלקי יעקב" שמשפטו של השי"ת עמהם הוא כחוק בלי טעם,

ולכן יוצאים ישראל זכאים ביום הדין. על פי זה יש להסביר את דברי הפיוט: "באין מליץ יושר מול מגיד פשע - תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט המלך המשפט". כאשר "אין מליץ יושר מול מגיד פשע" המקטרג מגיד הפשע טוען שאין מעשים שהיו מליצי יושר לישראל באשר עברו על דברי התורה, "תגיד", אתה הקב"ה, למקטרגים, כי "ליעקב חוק ומשפט" כי ראויים ישראל לזכות בדרך "חוק" בלי טעם, וזו תהיה על דרך ה"משפט" של מידה כנגד מידה. "וצדקנו במשפט", אם כי אתה "מלך המשפט", שופט את האדם לפי חובותיו וזכויותיו. (בני יששכר)

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב. כד שמע השטן קל שיפוצא, אמר ודאי זהו שיפוצא ד"יתקע בשופר גדול" (תוס' ר"ה טז:) ולכאורה דבר תימה הוא זה כי הרי בכל חודש אלול תוקעים בשופר באשמורת הבוקר, ואם כן השטן כבר שמע וידע כי זהו שופר בעלמא ואינו שופר הגאולה, ומדוע הוא ירא וחרד בראש השנה, אמנם יש הבדל מהותי בין תקיעת שופר של חודש אלול לזו של ראש השנה, בחודש אלול, תקיעת השופר אינו אלא להתעוררות כדברי הנביא (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", תקיעה זו נועדה לעורר את האדם, ואינו פועלת בשמים, אך תקיעת שופר של ראש השנה, על ידה מתגלים בשמים אורות עליונים וגילו רחמים, ולכן הסט"א ירא וחרד ממנה, על כך רמז הכתוב "תקעו בחודש" זו תקיעת שופר של חודש אלול, שנועדה לעורר את האדם לתשובה אך יחד עם זאת "שופר בכסה ליום חגנו" - תקועת שופר בראש השנה, הרי הוא - הוא "חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב" זו מצות השי"ת לעמו ישראל, והוא פועלת להתגברות הרחמים בעת המשפט, ואין כל דימיון והשוואה בינה לבין התקיעות בחודש אלול. (החיד"א)

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו.

איזהו חג שהחודש מתכסה בו, הוי אומר זה ראש השנה (ר"ה ת). בשני שמות נקרא ראש השנה בכתוב זה: "חודש" ו"כסה" והפסיק הכתוב ביניהם בתיבת "שופר". ויש לפרש הענין ע"פ מה שכתב האריז"ל (שער הכוונות, פסח, דרוש ב') שאותיות מתחלפות באותיות הקודמות להן. והנה אותיות הקודמות ל"חודש" הן "גזר", ואותיות הקודמות ל"כסה" הן "דין", והוא רמז לגזר דין שביום זה. ואותיות שקודם "שפר" הן "קרע" רמז שהשופר קורע את גזר הדין. (פנים יפות)

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו.

קשה אם חיוב תקיעת שופר אינו אלא יום אחד בלבד למה אמר בחדש דמשמע בכל החדש והיה לו לומר ביום החדש. אלא אמרין במדרש (ויקרא רבה כ"ט ג') על פסוק ובחדש השביעי באחד לחדש, אשרי העם יודעי תרועה וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו', אלא שיודעים לפתות בוראם בתרועה, והוא הופך להם מדת הדין למדת הרחמים, אימתי בחדש השביעי עכ"ל. וסוף המדרש תמוה דמהו אימתי בחדש השביעי דמה ענין החדש לכאן והלא הכל תלוי במצות השופר. וי"ל דאמרין שם בסמוך (שם ז') שמלת שביעי רצה לומר שהוא מושבע במצות, שופר בתוכו, כיפור בתוכו, סוכה בתוכו, לולב וערבה בתוכו עכ"ל, וגמירי שהקב"ה מיטיב לישראל בשביל הטוב שעתידין לעשות אף על פי שעדיין לא עשו, ועיין בפרשת דרכים (דרוש ד'), ולכן אמר אימתי בחדש השביעי כלומר אף אם אינם ראויים שהשופר לבדו ימליץ עליהם מכל מקום מחמת המצות שהם עתידים לקיים בחדש זה מרחם עליהם בראש השנה, ולכן אמר תקעו וכו'.

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב. איתא במדרש: "בחודש" - חדשו מעשיכם, "בשופר" - שפרו מעשיכם, אמר הקב"ה אם תשפרו מעשיכם הריני עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים, ועוד שאני הופך לכם דין לרחמים, עכ"ל. לכאורה צ"ב: מהו הגדר של 'חדשו' והגדר של 'שפרו'? ועוד: מדוע התחיל בשניים - 'חדשו ושפרו', וסיים רק באחד: 'אם תשפרו מעשיכם' וגו', ולא 'אם תחדשו מעשיכם'? ועוד ענין הדורש ביאור: מהו ענין של 'אני הופך לכם דין לרחמים'? אלא, כי ענין פשפוש אדם במעשיו שייך הן לגבי מצות לא תעשה והן לגבי מצות עשה, כלומר: צריך האדם לפשפש במעשיו ולבדוק אם לא נכשל באחת ממצות ה' אשר לא תעשה, אך צריך גם לבדוק את המצוות עשה שקיים, האם עשה אותן על דרך הטוב והישר או שלא, ואולי לא קיים אותן בשמחה אלא רק בדרך של 'אנוס על פי הדיבור', או מחמת בושה בכדי שלא לפרוש מן הצבור, אבל לבו בל עמו, וכיוצא בזה. זו אם כן כוונת המדרש: "בחדש - חדשו מעשיכם", כלומר: שיעזבו את הדרכים הרעות ויחדשו מעשים טובים, "שופר - שפרו מעשיכם", כלומר: שגם את המעשים הטובים ישפרו ויטיבו לעשותם באופן היותר טוב. **ולפי זה יובן** גם מדוע סיים רק באחד: "אם תשפרו מעשיכם" ולא "אם תחדשו", וכן יובן מהי כוונת "אני הופך לכם דין לרחמים". זאת על פי דברי הגמרא (יומא פו:): "העושה תשובה מאהבה, זדונות נעשות לו זכויות, שנאמר 'חיו יחיה נאום ה', והאריכו ספרי המוסר לבאר כיצד מבדילים בין העושה תשובה מאהבה לשב מיראה, וביארו שהשב מיראה אינו אלא עוזב החטא וזריז לקיים מצוות ה' רק מיראת העונש, אבל השב מאהבה מזדרז במצוות מאוד לעשותן באופן הטוב ביותר, ביתר שאת ויתר עוז, כדי לעשות נחת רוח ליוצרו, וזו כוונת המדרש בסיימו רק בלשון "אם תשפרו", כלומר: אם יטיבו את מעשיכם הטובים, לשפרם ולעשותם בשמחה ובטוב לב, ולחזור ולחזר עליהם ככל האפשר, שזוהי תשובה מאהבה, אז אני עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים ומהפך לכם דין לרחמים, דהיינו: שמה שהיה דין קודם, יתהפך ויהפוך לרחמים, כי זדונות נעשות זכויות, וככל שחטאו היה גדול, הרי כששב מאהבה ביותר תגדל זכותו ותתגבר מדת הרחמים עליו, וזה רק על ידי שתשפרו מעשיכם, שזו ההוכחה שהתשובה היא מאהבה!

(כתב סופר)

כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם:

יש לבאר שביאר מה ענין סיפור מעשה הגר וישמעאל בראש השנה. אכן, לימוד זכות גדול יש כאן, שכן אמרו חז"ל (ד"ה טז:): אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, שנאמר כי שמע אלקים את קול הנער באשר הוא שם, שאע"פ שעתידיים בניו להמית את ישראל בצמא, מ"מ לא נידון ישמעאל אלא לפי מעשיו של אותה שעה, ואותה שעה צדיק היה. הכי נמי, כאשר עומדים בני ישראל לבקש מחילה שופכים לב כמים לפני יושב במרומים, מיד קופץ המקטרג ואומר: הנה תיכף יחלפו ימים הנוראים, והכל ישובו לחטאיהם כבתחילה. ע"כ מזכירים אנו לפני הקב"ה, הלא את ישמעאל לא דנת אלא לפי מעשיו של אותה השעה, וק"ו בן הגבירה מבן השפחה על כן חוס נא אף עלינו לחון אותנו עפ"י שעה זו דהשתא. (הרה"ק רבי דוד מלעלוב ז"ע)

יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך יחידך: ולכאורה קשה הרי אברהם אבינו לא עשה מאומה כי המלאך מנעו מלעשות דבר כל שהוא א"כ

ביתם ביער וכל ימיהם עברו עליהם בינות לחיות היער, לא ידעו להשיבו דבר. עד שמצא אדם שהילך ביער ואותו אדם ידע להוביל את המלך בדרך המוליכה מן היער אל הארמון. הכניס המלך את האיש אל ארמונו וכפרס על מעשהו מינהו ראש לכל השרים, הלבישו המלך בגדים יקרים ואת בגדיו הישנים צוה להכניס לבית גנזיו. לימים חטא אותו האיש למלך. קצף עליו המלך וצוה על שריו לשפוט אותו ולגזור דינו. נפל האיש לרגלי המלך וביקש על נפשו בתחנונים שלפני שיצא דבר המשפט ימלא המלך משאלתו האחת. נעתר המלך. אמר האיש: אבקש להביא אלי את בגדי הישנים הגנוזים בבית גנזי המלך. צוה המלך להביא הבגדים. כאשר לבשם האיש, נזכר המלך בכל אותו מעשה בעת שתעה ביער ואותו האיש הראה לו הדרך אל הארמון ובכך הציל את חייו. נכמרו רחמי המלך והעביר את חטאתו מלפניו. **הנמשל:** בשעת מתן תורה חיזר הקב"ה על כל אומה ולשון שיקבלו את התורה ולא רצו לקבלה, עד שבא לעם ישראל וקבלוה בשמחה והמליכוהו למלך עליהם. ועל כן בחר בנו השי"ת ונשא אותנו מעל כל העמים והיינו לו לעם סגולה ולמובחרים שבאומות. ועתה חטאנו ופשענו כנגדו ויראים אנו מיום הדין, לכן אנו 'מלבישים' עצמנו באותו 'לבוש' שהיה במתן תורה, והיינו שתוקעים בראש השנה בשופר כדי ל הזכיר קול השופר של מתן תורה, ועל ידי כך יתעוררו רחמי ה' עלינו ובזכות זה שקיבלנו תורה בסיני יפטרונו מן הדין. (קדושת לוי)

ראש השנה שחל להיות בשבת

הקב"ה עצמו הוא הבעל תוקע, והוא יודע לכוון הכוונות היטב, ואז יש לנו תקוה טובה לראות בישועתו יתברך. כי הוא מקור הרחמים, וזה מה שאנו אומרים 'תקע בשופר גדול לחרותנו ועוד כותב הרה"ק זי"ע: כשחל יו"ט של ראש השנה בשבת אזי קדושה והארת השבת, אשר כל דינין בטלין ומתעברין מינה [זוה"ק ח"ב קלה]: מתקנת כל מה שהיה צריך השופר לתקן, ולכן אין צריכים לשופר בשבת, והדינין נמתקין בזכות השבת, וכן יעזור ה' יתברך שיומתקו הדינין ויתחדש עלינו ועל כל ישראל שנה טובה ומבורכת בכלל ובפרט.

ר"ה שחל בשבת.

יהיה לכם שבתון זכרון תרועה. הנה בראש השנה (טז): אמרו כל שנה שאין תוקעין בתחילתה מריעין לה בסופה כו'. פירש בה"ג (תוס' שם ד"ה שאין) לאו דמקלע בשבתא, אלא דאיתיליד אונסא. הכוונה, כי אין התקיעה מצות עשה כמו כל המצות, אשר בהעדרה יענש על בלי קיומו אותה, וכי אניס רחמנא פטריה. רק היא כמו רפאות תעלה, ולזכרון אתי, וכמו מכפר ביום הכיפורים, וכמו שאמרו (ר"ה כ"ו) כיון דלזכרון אתי כמאן דאתי בפנים כו'. ונמצא החולה אם באונס לא יקח מזוז ורפואה, האם יתרפא, כן כשנעדר הזכרון שופר, שמכנסת זכרונות ישראל לאביהן שבשמים, תו החולי בלא מזוז ורפואה, וקטרוג השטן במקומו. אולם בשבת, דאחד המיוחד ממצות שופר הוא לתקוע בשופר של איל, להזכיר זכות העקידה שופר של איל, כמו שאמרו פרק קמא דראש השנה (טז). והתקיעה מכניס זכות ישראל מה שנחלו מיצחק, למסור עצמם לחרפה ולמכה ולביזה עבור שם השי"ת כי נקרא עליהם, זהו זכות עקידה, שבניו עוקדים כל תאוותיהם והרגשותיהם ושאלות החיים על מוקד אהבת השם ותורתו. והנה ידוע, כי בני ישראל והשי"ת המה כשני אוהבים נאמנים, אשר כל אחד חושש על כבוד רעהו. **וזהו 'תפילין דמארי עלמא'** (ברכות ו.) מה כתיב בהו מי כעמך ישראל כו'. והשי"ת אמר (במדבר ל"א) 'לנקום נקמת בני ישראל מאת המדינים', ומשה אמר "לתת נקמת ה', וכיוצא בו הרבה. לכן אחרי אשר ידוע לנו גודל התועלויות ממצות שופר, אשר אם יבטל, אף באונס, הסכנה גדולה, ובכל זאת אמרו ישראל פן יבולע חלילה למצות שבת, אשר מעיד על קדושת שמו יתברך, כי חידש עולמו מן האין הגמור, יהי מה, יעבור עלינו מה ויתקדש שמו יתברך, יקטרג השטן ולא יכנס זכרוננו לאבינו שבשמים לטובה, אך לא יבולע לשבת המעיד על קדושת שמו יתברך, פן יעביירו ד' אמות ברשות הרבים ויתחלל שבת חלילה, ויתגדל ויתקדש שמה רבא, ועוקדים כולם עבור קידוש שמו יתברך. וכיון שכן, הרי זה גופיה, מה שאין אנו תוקעים בראש השנה שחל בשבת, זה גופיה עקידה רוחנית מופלגת, ומועיל לרצות אותנו, כמו שמרצה זכרון שופר. ודו"ק. (משך חכמה)

למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לעררב השטן. (ר"ה טז, א) ולכאורה במה מתעררב השטן בתקיעות דממעומד יותר

למה אמר המלאך יען אשר עשית את הדבר הזה? היה לו לומר יען אשר רצית לעשות הדבר הזה ומתריץ: דמה שרצה אברהם לשחוט את יצחק לא היה נסיון כל כך, כי מה היה לו להתחכם נגד רצון הקב"ה הלא הקב"ה ממית ומחיה. אבל המדרש אומר שמה שעקד אברהם את יצחק היה משום שחשש שמא מחמת הבהלה והפחד יברח יצחק, ואם באמת היה יצחק בורח מה היה לו לאברהם לעשות הלא הוא עשה את שלו ויצא ידי חובתו ויצחק ברח, לכן עקד אותו ומזה אנו רואים שלא היה די לאברהם רק לצאת ידי חובתו אלא מאהבת הקב"ה רצה באמת לשחטו לעולה ולכן עקד וזה שאמר המלאך הכא יען אשר עשית את הדבר הזה? היינו שעקדתו, בזה נכלל כל ענין וחשיבות העבודה במה שעשה דבר זה ועקד את יצחק בנו. וזהו שאנו מתפללים "ועקידת יצחק לאזרעו תזכור".

עלה אלהים בתרועה.

אלקים מרמז למדת הדין. תרועה היא לשון ריעות. מתי נמתקת מדת הדין ויש לה עליה, בתרועה כשישראל עושין מצות של מקום מאהבה ויש להם רעות עם הקב"ה, אזי נמתקת מדת הדין לרחמים. (המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע)

מלך ממלט מרעה לידועי תרועה וכו', מלך זכור אחוז קרן לתוקעי לך היום בקרן: וקשה בתחילה אומרים בלשון ודאי וברור שה' ממלטנו מרעה, ואח"כ אומרים בלשון בקשה שיזכור לנו זכות אבות, משמע שאיננו בטוחים שיושיענו. ועוד קשה מהו לתוקעי לך היום בקרן, הרי המשנה אומרת שאין תוקעין בקרן? ופירש, שהצדיקים הם יודעי תרועה שיודעים לרצות את בוראם בתרועה, ועליהם אומרים מלך ממלט מרעה - שבדאי ימלטם מרעה, אבל אנו שאיננו יודעים לתקוע כראוי, ותקיעתנו דומה לתקיעה בקרן שפסול לתקיעה, מבקשים אנו אעפ"כ "זכור אחוז בקרן" זכור לנו ברית אבות, ועל ידיהם נוושע אף שאין אנו מתנהגים כראוי, כאילו אנו אחוזים רק בקרן.

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חק ומשפט.

"הרב הגדול מורינו **ישראל פאליצקר** זי"ע אמר הפירוש, דהנה מצות עשה של תשובה לפי ענין החטא, וכן ענין התיקון. למשל, **מי שחטא בשוגג, תיקונו להרבות במעשה מצות**, כמו שאמרו חז"ל (ויק"ר כא, ח): אם עשה חבילות עבירות - יעשה חבילות מצות. והגם שלא יהיו כל כך בכוונה כראוי, הם תיקון נד החטא הנזכר שנעשה גם כן בלי כוונה. **ומי שחטא במזיד ובכוונה, אז תיקונו לשוב מדרך הרשע, ואחר כך להרבות במצות על פי כוונה הראוי**, כעין החטא שעשה מקודם. אכן אם חלילה שלח ידו על כל דבר פשע, כרשעים אלו המורדים להכעיס את יוצרם חלילה, כמשקל הזה אין כן במעשה המצוות, לכן אין תיקון במצות נגד מעשה פשע, כי לא שייך לעשות כדוגמת החטא. וזהו שאמר הפייטן: 'באין מליץ יושר מול מגיד פשע', דהיינו כשמקטרג בפשע, אז אין מליץ יושר נגדו כנ"ל, עכ"ל. ולי נראה לומר, שאבינו אב הרחמן בלילתי ידח ממנו נדח הכין ותיכן תשובה לכל החוטאים והמורדים, 'ואתה נותן יד לפושעים'. **והתיקון של עון ופשע שעשה שלא לתיאבון ולהנאת עצמו רק למרות ליוצרו ולהכעיסו, תיקונו, זה לעומת זה, לעשות המצוות בכוונה גדולה, שלא על מנת לקבל פרס**, ולא לקבל שכר לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, רק יתכוון לעשות נחת רוח ליוצרו, ואז הוא התיקון נגד מעשה הפשע שעשה ברשעתו בכוונתו כמתכונתו. וזה נקרא בחינת 'אין', שאינו רוצה עבור עבודתו לא שכר גופו ולא שכר נשמתו. וזהו שאמר הפייטן: 'באין, היינו כנ"ל - על ידי אין' - 'מליץ יושר', 'מול', הוא לשון כריתת שכורת את המקטרג. ואחר כך 'מגיד', לשון מגדים, דהיינו שממתיקו למקטרג הפשע הנ"ל, **וממילא שיתהפך אותיות 'פשע' ל'שפע'**, דהיינו שיבא על ידי שפע ברכה רצון ונדבה. והבן כי עמוק הוא".

וקול שופר חזק מאד.

מה ענין שופר של ראש השנה לשופר של מתן תורה. **משל** למלך שנסע ליער גדול לערוך ציד, כמנהג המלכים שהיו משתעשעים בציד חיות. נכנס המלך לעבי היער וכשביקש לעשות דרכו חזרה לארמון איבד את הדרך. תעה המלך במשעולי היער, פנה אנה ואנה, אך לא מצא את דרך המלך המוליכה מן היער החוצה אל מקום ישוב. לפתע ראה המלך מולו קבוצת כפריים שוכני יערות. פנה אליהם ושאלם איה הדרך המובילה מן היער החוצה? אך הם, שבנו את

מתקיעות דמיושב. והנה הקשו התוס', כיצד תוקעים שוב בתפילת מוסף הא יש בכך משום בל תוסיף. ותי' הרשב"א דליכא בל תוסיף אלא אם מוסיף האדם מעצמו, אך אם מוסיף ע"פ תקנת חז"ל אין בכך משום בל תוסיף. ומבואר שם בגמ' דתקיעת שופר הוא כדי להמליך את הקב"ה, והיינו קבלת עול תורה ומצוות. ובזה ניתן לבאר, דכששומע השטן את התקיעות הראשונות שהם מדאורייתא, אינו נבהל, שכן סובר הוא שקיבלו רק את מצוות התורה אבל לא מצוות דרבנן, אך כשרואה שקיבלנו ע"ע גם מצוות דרבנן, שכן אין בתקיעתנו דמעומד משום בל תוסיף, בזה מתערב השטן. (חתם סופר)

תקיעת שופר

בגמרא דראש השנה (טז). אמרין למה תוקעין כו', אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, אלא כדי לערבב את השטן. ולהבין במה מערבבין השטן בתקיעות דמיושב ודמעומד. ויש לבאר ערבוב השטן באופן זה: משל למלך שהעמיד שומר וממונה לשמור על בית עסק גדול שלא יברחו ולא יעלימו המס והמכס, וקיבל על כך משכורת שלימה מבית המלוכה. השומר עשה מלאכתו נאמנה, וכדי להגדיל ערכו וחשיבותו בעיני המלך היה מרבה לספר למלך על המעילות וההעלמות השונות שהצליח לתפוס. מלך זה היה מלך של חסד, וכדי למנוע את הממונה לעשות את מלאכתו בחריצות יתירה, הודיע לו, שנוכח ריבוי קטרוגיו על נסיונות העלמות המס אין הוא רואה עצה כי אם לסגור את בית העסק. כיון ששמע זאת השומר נחרד מהמחשבה שעומד לאבד מקור פרנסתו וקיומו, ושינה באחת את דבריו, והתחיל לשבח את בעלי העסק שמתנהגים כראוי ומועילים לבית המלוכה. וכן הכא השטן הוא היצה"ר, שמינהו הקב"ה על ישראל, ובתחילה מרבה לקטרג, אך כשרואה שהדין מתגבר ע"י השופרות הריהו חושש שיתבטל לגמרי, ולכן חוזר ומסגיר על ישראל. בדומה לזה מבואר במה שכתב הטור שיש רמז לערבוב השטן ע"י השופר בפסוק (מ"א ה, יט) "אין ש"טן ואין פ"גע ר"ע" ראשי תיבות "שופר". והקשה הט"ז שהרי אדרבה, בר"ת דשופר לא כלול התיבה 'אין' שטן, אלא 'שטן' בלבד, ואיך נרמז כאן ביטול השטן. ומיישב שאיתא במדרש (פרד"א מה) שביום הכפורים השטן בעצמו מלמד זכות על ישראל. ולפי זה נרמז בשופר שאע"פ שיש שטן אך אין 'פגע רע' שאינו מקטרג אלא אדרבה מלמד סגוריא על ישראל, וכאמור. (הגה"ק רבי ארי' לייב צינץ ז"ע)

איתא במדרש כשבני ישראל תוקעים בשופר הקב"ה עומד מכיסא דין ויושב על כסא רחמים. ובאיור הדבר הוא, כח זה של השופר' לגלות פנימיות הרצון שטמון בתוך הדין והמשפט, הוא הטעם שתקיעת שופר נקראת 'חכמה' (ר"ה

כט.), שכן חכמה היא הבנת הפנימיות. ביאור ענין החכמה שבתקיעת שופר שגורמת גילוי החסדים, דהנה שנינו (אבות ד, א) איזהו חכם הלומד מכל אדם, וזה שייך בעולם שנה נפש, שכשם שמכל 'נפש' יכולים ללמוד חכמה, כמו כן מכל 'זמן' ומכל 'מקום' יש ללמוד חכמה, כי כתיב (תהלים קד, כד) כולם בחכמה עשית, וכל מה שברא הקב"ה בעולמו הוא כדי ללמוד ממנו דבר חכמה, ואפילו מדת הדין נועדה כדי ליישר את אורחות האדם, וכשלומד ממנה מה שמבקשים משמים להורות לו, בזה נמתק הדין, כי כל מטרת הדין היא כדי ללמוד ממנו דבר מה, דכתיב (קהלת ג, יד) והאלוקים עשה שיראו מלפניו, וכשמקבלים היראה נתקיימה המטרה, ומדת הדין יכולה להתהפך לרחמים.

וזה פירוש אשרי העם יודעי תרועה, תרועה היא מידת הדין כמו שכתוב (תהלים ב, ט) תרועם בשבט ברזל, ויודעי תרועה היינו שיודעים ומבינים שהכונה והמטרה בדין היא כדי לעוררם, וזו החכמה שבתקיעת שופר, ללמוד ממנה מה שצריכים,

וזה פירוש מאמר חז"ל (ויק"ר כט, ד) שיודעים לפתות את בוראם בתרועה, היינו במדת הדין עצמו, שע"י שלומדים ממנה מהפכים את מידת הדין והקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים. ובשם הבעש"ט הק' ז"ע מובא להמשיל ענין היראה החיצונית שנופלת על האדם, למלך ששלח שליח מאיים ומעורר פחד לקרוא לאדם. מי שאינו חכם הריהו מתיירא מהשליח ומנסה לפייסו, אך בר דעת יודע שאין לו לירא מהשליח אלא צריך למהר לילך למלך לרצותו. והיינו דכתיב בהמשך אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, שיודעי תרועה מבינים שצריכים ללכת למלך להנות מאור פניו. (שפת אמת)

תקיעת שופר

קול השופר מעורר דין ורחמים כאחד כדאיתא במדרש (ויק"ר פ' כ"ט): בשעה

שהקב"ה יושב ועולה אל כסא דין בדיון הוא עולה מה טעם (תהלים מז, ו) עלה אלוקים בתרועה ובשעה שישאל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר. ויש להבין הסתירה בכך שמחד גיסא השופר מעורר דינים דכתיב עלה אלקים בתרועה, ומצד שני מעורר רחמים דכתיב ה' בקול שופר. ויש לבאר שבאמת ענין שופר מעורר ומברר עומק הדין ושורשי החטא שבנפש, אך דוקא משום כך, כאשר מגיעים למיצוי הדין, לעומק הנפש של ישראל מתגלה פנימיותם הטובה. שכל חטאיהם היו בשטחיות ובמקרה, באשמת הגויים המתנכלים אליהם ומפתים אותם, ומקלקלים ופוגמים האוירים, אך מהותם טובה. משל לבור שהיה מכוסה אשפה, וחפרו לראות עומק האשפה, אך דוקא מחמת החדירה לעומק הגיעו לאוצר גדול של אבנים טובות ומרגליות שהיה חבוי בו. נמצא שדוקא עומק מיצוי הדין שעל ידי השופר גורם להגיע לשורש הטוב ולמצוא את מקור הרחמים והרצון. וזה שאיתא בגמ' (שבת פט:) שלעתיד אברהם ויעקב לא ילמדו זכות על ישראל, ורק יצחק אבינו ילמד עליהם זכות ויצילם מהדין. וקשה הרי מדתו של יצחק הוא דין, ומדוע דוקא על ידו תתברר זכותם של ישראל. אלא כאמור דוקא מתוך עומק הדין מתבררת זכותם של ישראל ומעלתם. וכן השופר אף שתחילתו דין - עלה אלקים בתרועה, סופו חסד ורחמים ה' בקול שופר. וכפי שייסד הפייטן גשתי ביום דין. להתוכח בדין. גולה עומק הדין. בקול קפאון שופר. להאמור יש לפרש לשון התפילה ובשופר גדול יתקע, וקול דממה דקה ישמע, ומלאכים יחפזו, וחיל ורעדה יאחזו, ויאמרו הנה יום הדין, לפקוד על צבא מרום בדין. ומזה משמע דהדין תלוי בשופר גדול זה, וכבר הוקשה שהרי השופר מעורר רחמים ולא דין.

ויש לבאר בהקדם דיש להבין מה שייך כלל כלפי המלאכים דין ומשפט הרי אין יצה"ר שולט בהם. ופירש האבני נזר' שאמנם לא שייך לדון אותם על שנמשכו אחר החומר וירדו מדרגתם, אך יש בהם דין להיפך אם קבלו עליהם עול מלכות שמים ולא הביטו מעבר למחיצתם ולמעלה מדרגתם. והוא פגם שאינו ניכר בחיצוניות אלא דוקא בפנימיות ובדקות העיניים. ולאור זאת מבואר שכלפי ישראל השופר שממצה את העומק ומגלה פנימיות הלב הוא מקור המשכת רחמים, שכן כל חטאיהם של ישראל רק בחיצוניות ואילו בפנימיותם הריהם טהורים. ואילו כלפי המלאכים איפכא, השופר שמגלה הפנימיות מעורר בהם עומק הדין, ולכן כאשר תוקעים בשופר גדול ומגלים הפנימיות אזי מלאכים יחפזו וחיל ורעדה יאחזו, ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא מרום, 'צבא מרום' דייקא שחטאם הוא בעומק פנימיותם אם הביטו מעבר למחיצתם.

(שם משמאל)

ה' ימלוך לעולם ועד.

בגמרא ר"ה ט"ז א' תניא: "אמר הקב"ה אמרו לפני בראש השנה מלכיות כדי שתמליכוני עליכם. רצה לומר: אשרי מי שהוא זוכה ומקדש ומטהר את עצמו ומחשבותיו בכל השעות של ימי ראש השנה, בכך הוא ממשיך קדושה ודביקות בקב"ה לכל ימי השנה. כי הימים האלו נותנים עזר לכל הימים הבאים אחריהם. וזו הכוונה: "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם". אמרו לפני ה"מלכיות" בראש השנה בכל לבבכם, בלהט כזה שתמליכו על ידי כן את השם ב"ה עליכם למשך כל השנה.

(מאור ושמש)

וכל בני בשר יקראו בשמך.

לאחר שאנו מתפללים ומודים להש"ת "אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו", שזכינו להיות מובדלים ומרוממים על פני אומות העולם, אנו מתפללים "וכל בני בשר יקראו בשמך", שיהיו גם הם כמונו. וכל כך למה? הנה כי כן, עיי"כ אנו מורים ומעידים על גודל אהבתנו אליו ית'. כח עז רצוננו להרבות כבוד שמים, שאין אנו חסים על כבודנו ואין אנו שומרים לעצמנו את הזכות להיות נבחרים מכל עם ואהובים ורצויים לפניו ית'. אדרבה, אף אם הדבר ימעיט גודל מעלתנו ויקהה את ההבדל בינינו לבינם, ואף אם עיי"כ תפחת אהבתו אלינו, מתפללים אנו שלא רק אנו לבדנו נמליך את ה' בעולם אלא כל בני בשר יקראו בשמו ויקבלו כולם את עול מלכותו עליהם. ומי שכל כך אוהבים את אוהבם עד שאינם שומרים לעצמם את אהבתו להם ובלבד שירבה כבודו בעולם, הרי זה גופא יגביר ויגדיל את רגשי אהבתו אליהם.

(דרשות חתם סופר)

כי דורשיך לעולם לא יכשלו כו' כי זכר על המעשים לפניך בוא ואתה דורש מעשה כולם. "הנראה לי על פי מה שאיתא בתיקוני הזוהר צווחין ככלבים הב ה, כי

והקב"ה מקיים. לפיכך אנו מתפללים: כי יכון בחדס כסאך אז- ותשב עליו באמת יכון הדין לאמת.

אם ישוב מיד תקבלו.
טובה התשובה בעיתה ובעונתה. ודומה הדבר לסחורה. כאשר סוחר מביא את מרכולתו למכירה ביום השוק, אם זוהי סחורה שלא בעונתה, או אז כל החפץ לקנות ממנה בוחן אותה בשבע עיניים, ואם נמצא בה פגם קל שבקלים מיד היא נפסלת, ואין איש קופץ עליה. מה שאין כן בסחורה בעונתה שאז אין בוחנים אותה בדקדוק ובקפידה מרובים, וגם אם יש בה חסרון כלשהו היא נרכשת. כך הם עשרת ימי תשובה הם ה"עונה" לעשיית תשובה, ועל כן אין כה מדקדקים בשמיים בתשובה הנעשית בימים אלו, ואף אם יש בה, בתשובה, חסרון כלשהוא היא מתקבלת, שהרי זוהי "סחורה" ב"עונתה"! וזה שנאמר בפיוט "אם תשוב מיד תקבלו" ה"סחורה", הלא היא התשובה, ממש נחטפת מן הידיים בימים אלו.

אדם יסודו מעפר וסופו לעפר.
רגילים הבריות להרבות בבכי בעת שאומרים זאת בתפילת הימים הנוראים ולכאורה, מה מקום יש לבכות על כך, הלא האדם לקדמותו הוא חוזר. ברם, אמנם האדם יסודו מעפר, אבל ניתן לו הכח להעלות ולרומם את העפר למעלה, אך אדם מכזיב ובמקום להעלות את העפר חוזר לעפרו. ועל כך באמת ראוי לבכות.

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט.
אם אתם שומרים חוקותי אין השטן יכול לשלוט בכם, שנאמר (תהלים קמז, יט) "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל" (ילקוט סי' תרעא). תפילותינו רק מיעוטו בכוונה אך רובן בלי כוונה. ובא השטן ומקטרג על כל אותן תפילות שיצאו מפינו בלא כוונה שהן נדחות כפסולי מוקדשים, ונמצא שבמקום להועיל הן מזיקות וטוב שלא היו משהיו. ברם, על האדם מישראל לקיים את מצוות ומשפטי התורה השכליים, אלה שיש להם טעם הבנה בשכל האדם, כאילו היו 'חוקים' ממש, בלי טעם והבנה, אלא משום שכך ציוונו נותן התורה. ומאידך, יש לקיים 'חוקי' התורה כאילו הם שכליים הניתנים לתפיסה ולהבנה בשכל האדם עד כדי כך שיהיה מאוס ומתועב אצל האדם ללבוש בגד כלאים או לזרוע כלאים כאילו הוא הורג נפש או כאילו אוכל שקצים ורמשים. אם יעשו כן, ינהג השי"ת עימם מדה כנגד מדה, או אז הוא יקבל את תפילותיהם שנאמרו בלי כוונה כאילו יצאו מקירות לבם בכוונה שלימה. וזהו שאומרים: "באין מליץ יושר מול מגיד פשע" - אם ישראל לא מכוונים בתפילתם ולא מתפללים מקירות לבם, מקטרג השטן ומגיד פשע זה של ישראל, ואין מי שימליץ טוב בעדם. על כן "תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט" - שה'חוק' יהיה בעיניהם כמשפט' והמשפט' יהיה אצלם כ'חוק', וכנ"ל, ואז מובטח להם "וצדקנו במשפט".

אשרי איש שלא ישנחך וכן אדם יתאמץ בך. איש אדם חשוב, והוא לא ישנחך כלל. וכן אדם אדם בינוני, יתאמץ בך", הוא מתחזק על ידי התורה שנכתבו ב"כ"ב" אותיות, כמנין "בך".

הטוב ומטיב לרעים לטובים.
היה לנו לומר שהקב"ה הוא טוב ומטיב לטובים וגם לרעים. ומדוע הקדים רעים לטובים. ותו אם לרעים מטיב ק"ו לטובים אלא כך פירושו: הוא טוב ומטיב לאותם שמחזיקים את עצמם לרעים וטוב ומטיב הוא אף לאלו המחזיקים את עצמם לטובים ושלימים.

אבינו מלכנו כתבנו בספר זכויות.
יש להקשות בקשה זו אין לה מובן, לכאורה, שהרי ממה נפשך: אם זכאים אנו וראויים להיכתב בספר זכויות, ודאי הקב"ה יכתבנו בספר זכויות, ואם, חלילה, גרמו עוונותינו לכך שאין אנו ראויים, איזה מקום יש לבקשה זו? אלא, תירץ הח"ח, יש מצוות שאנו מקיימים אותם באופן חסר - שלא לשמן, לשם כבוד או מתוך מניעים זרים אחרים. מצוות שכאלה, אין להם מקום בספר הזכויות, שהרי הכוונה הנדרשת בעשיית המצוות היא לשם יחוד קודשא בריך הוא ולא לשם כוונות אישיות זרות. אבל הקב"ה ברוב רחמיו, יכול לרשום גם מצוות אלו בספר זכויות, על ידי שידון אותנו לכך

דרך האמת למבקשי ה' בימים האדירים האלו, לבל ישיב האדם מגמתו בתפלתו בכל ענינו מה שחסר לו לבדו, רק ישפוך שיחו לטובת הכלל ישראל. וזה הרמז: 'כי דורשיך לעולם, מה שמתפלל עבור כללות ישראל בעולם, בזה 'לא יכשלו' כי איננו נוגע בדבר, לכן יעלה תפלתו לרצון למעלה".

כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה'.
כשיהודי אומר "זכור" נזכרתי ו"אזכרנו עוד" ועוד זכור אזכור יותר. משיב הקב"ה לעומתו במדה כנגד מדה: "רחם" זה מכבר היו לי רחמים עליו, אולם מעתה "ארחמנו עוד" ביתר שאת.

כי זכור כל הנשכחות אתה הוא.
הקב"ה זוכר ומחשב את מה שנשכח מבני אדם. אם אדם שוכח מצוות ומעשים טובים שעשה - זכור הקב"ה הנשכחות האלה. לעומת זאת, אם אדם שוכח את עבירותיו שעשה ורק מצוותיו זוכר. אף כאן זוכר ה' את הנשכחות... בדרך זו פירש על הכתוב "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'". כלומר אם און, חטא שעשיתי חקוק הוא בלבי, ואני מצטער עליו וזוכר תמיד - הרי "לא ישמע ה'" - אז הקב"ה אינו זוכר כלל און זה.

ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור.
מפני מה מייחסים את העקידה ליצחק ולא חותמים כלשון שאומרים בגוף הברכה "ותראה לפניך עקידה שעקד אברהם". יש לומר כי ממעשה העקידה ניכר גודל אמונת אברהם בתורה שבכתב, היינו ששמע מהקב"ה בעצמו. לעומת זאת, ממעשה יצחק ניכר גודל אמונתו התורה שבעל פה, והיינו שמסר נפשו על מצות חכמים במה שהוא חוץ לשכל האדם, שלא הרהר אחר דברי אברהם אביו ומסר עצמו לעקידה. וזהו "ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור" - היינו שזכות העקידה תעמוד "לזרעו", לאלה המאמינים ושומעים 'לתורה שבעל פה', שאינם מהרהרים אחר דברי חכמים, תקנותיהם וגזרותיהם. אבל מי שאינו בכלל אלה, אינו בכלל תפילה זו ואינו יכול לבקש לעצמו זכות העקידה.

ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור.
מה ענין ההדגשה היום ברחמים תזכור? ברם הזכרת יחס וזכות אבות יש בה מעלה וגם חסרון. מחד גיסא, משמש הדבר טיעון לסניגור, לזכור זכות ישנים ובגלל אבות תושע בנים, אך מאידך, זה יכול גם לשמש חלילה טענה לקטיגור, שהרי אם כן היה להם ללמוד ממעשי אבות ולהתאים עצמם אליהם. ולכן התפילה וההדגשה היא "ועקדת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור" שיהא זכרון זה רק לטובה ולכף זכות.

ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון.
מהי אימתם של המלאכים מיום הדין והרי הם עושים מלאכתם בשלימות? אולם ידוע כי עיקר בריאת העולם כולו והמלאכים בכלל - בעבור ישראל. וממעשי ישראל מושפעים אף העולמות העליונים: אם מטיבים ישראל את מעשיהם - הריהם נותנים כח ותעצומות בכל העולמות ואף במלאכים, ואם לא ייטיבו חלילה מעשיהם - הם מגרעים בכל העולמות ובמלאכים בכלל. לפיכך גם המלאכים "חיל ורעדה יאחזון" ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על כל צבא מרום" שהרי "כל באי עולם יעברו לפניך" והם יצפו לראות איך יהיו מעשי בני אדם אשר הם, המלאכים מושפעים על ידם.

ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה.
ולכאורה מדוע רק 'מעבירין' וכי אין בכוחם לבטל כליל את הגזירה. וגם מהו "רוע" ולכאורה הול"ל מבטלין את הגזירה? אך הנה מצינו בגמ' (ברכות לד, ב) שר' חנינא בן דוסא היה מתפלל על החולים והיה אומר זה חי וזה מת. ולכאורה מדוע הוצרך לומר זה מת, וכי לא היה די לומר זה חי, מכאן למדים אנו שא"א לבטל את הגזירה לגמרי, ולכל היותר שייך להעביר את הגזירה מאדם זה למשנהו ולכן התפלל שאחר ימות במקומו על דרך "ונתתי אדום תחתך". אף אנו מבקשים שהגזירה תעבור מאיתנו ויעבור על צוררי ישראל וממילא ימשך ישועה ורחמים לחולי ישראל.

ויכון בחדס כסאך ותשב עליו באמת. כאשר הקב"ה דן עולמו בחדס אז יש קיום לדין. אבל כשהקב"ה דן עולמו, חס וחלילה להיפך- אז צדיקי הדור יש להם הסגולות לבטל את הדין בכח הזכות שהעניק להם הקב"ה בחינת: צדיק גוזר

אבינו מלכנו קבל ברחמים וברצון את תפלתנו: מה הם שני התוארים אבינו מלכנו, וכן שתי הלשונות ברחמים וברצון. אלא שהמושג 'רחמים' שייך יותר לאב כמ"ש "כרחם אב על בנים, והמושג 'רצון' שייך יותר לגבי מלך שרצון המלך קובע האם ברצונו לקבל הבקשה או לא, לפיכך אנו פונים בבקשתנו להקב"ה הן בתור אב ברחמים והן בתור מלך ברצון, אבינו מלכנו קבל ברחמים וברצון. (חפץ חיים ז"ע)

זכות, כי אף זאת שלא קיימנו המצוה לשמה - אולי לא אשמתינו היא זאת, אלא המקום והזמן גרמו לכך, מצבנו הקשה, טרדות הפרנסה הם שהיו בעוכרינו. זוהי תמצית בקשתנו: "אבינו מלכנו כתבנו בספר זכויות" כלומר, עוזר לנו לטהר את עצמינו ולהסיר את הפסולת שעירבנו במצוות אלו, ועי"כ יוכלו להצטרף לחשבון זכויותינו. (חפץ חיים ז"ע)

דברי תורה מרבותינו הק' מבעלזא

לנגדם כל ישראל הם בשלימות. ועי"כ אמר משפט לאלקי יעקב אלו העכו"ם, היינו לאותם הדברים שבין ישראל לאומות הם משפט גם לאלקי יעקב, כי לנגדם גם יעקב הוא בשלימות. וזו הכונה: א"כ מה תלמוד לומר כי חק לישראל מלמד שישראל נכנסין תחילה, היינו שלנגד האומות כל ישראל הם בשלימות ונכנסין תחילה.

כה אמר ה' הלוח וקראת באזני ירושלים לאמר וכו', לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. לכאורה לא מובן מה שנאמר: "וקראת באזני ירושלים", שכן הקריאה מטבעה היא בקול, ולמה אם כן נאמר בהמשך: "באזני ירושלים", בעוד שבאזן די בלחשה לחוד, ומהו איפוא הפירוש: "וקראת באזני ירושלים". גם יש לדייק מהו "לאמר" שנכתב כאן. ואפשר לפרש כך, דהנה ישנם כאלה אטומי לב וערלי אוזן שכלל שידברו אליהם לא יועיל ולא יכנסו הדברים לאזנם, לעומתם ישנם כאלה שלבם ער וזריזים לשום לב לכל אשר מדברים אליהם אפילו בלחשה בלחוד, שלכל - אזנם קשבת. וזהו שאמר הכתוב: "הלוח וקראת", כלומר אף על פי שתקרא בקול גדול, מכל מקום ב"אזני ירושלים" לאמר, הדברים יתקבלו רק באזני ירושלים אלו הזריזים ששמים לב לשמוע לכל אשר מדברים אליהם אפילו בלחשה באזנם. וזהו שאמר: "זכרתי לך חסד נעורייך", רצה לומר שכאשר איש ישראל עומד בתחילת עבודתו בעבודת ה' וברצונו להתקרב למלך העליון יתעלה, הרי בתחילה הוא רק בבחינת אחוריים, על דרך הכתוב (שמות לג, כג): "וראית את אחורי ופני לא יראו", **אולם אחר כך** כאשר הוא מתעלה בעבודתו יותר הריהו זוכה למדריגה יותר גבוהה לבחינה של אור הפנים, על דרך שמשו רבינו ע"ה זכה אחר כך לבחינה של "פה אל פה אדבר בו" (במדבר יב, ח), מכל מקום כל אחד ואחד באשר הוא אפילו בתחילת עבודתו והתקרבותו אל ה' כאשר הוא עדיין בבחינת אחוריים, אהוב וחביב הוא לפני המקום. ובזכות זה שאיש ישראל מקרב לבות ישראל לאביהם שבשמים, שמעין זה נחשב כל אחד ואחד מישראל בפרטות כאשר הוא מדריך את בניו ובני ביתו לקרבם לפני ה' ברוך הוא ומורה להם את הדרך הישרה בתורה ובמצוות, הריהו זוכה על ידי זה להתקרב יותר ויותר להקב"ה. על זה מרמז הכתוב: "הלוח וקראת" וכו', שאם תהיה בבחינת "הלוח וקראת" - שתקרא ותעורר את ליבות בני ישראל לאביהם שבשמים, אזי תזכה לבחינת "הלוח" להתעלות ממדריגה למדריגה ותזכה לאור פניו יתעלה באין שיעור.

(כ"ק מרן מהר"ד ז"ע)

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון.

במדרש (תנחומא וירא כג): "כשהיו בניו של יצחק חוטאין ונכנסין לצרה תהא נזכר להן עקדתו של יצחק, ותחשב לפניך כאילו אפרו על גבי המזבח, ותסלח להן ותפדם מצרתן. הביאור בזה הוא כך, שכן ידוע שמחובת האדם לדעת ולהכיר בעצמו שהוא בבחינת חוטא, ועליו לתקן את עצמו תמיד. וכאשר האדם מכיר בכך, הרי לבבו הנדכה נשבר בקרבו, ועושה תשובה. זוהי הכונה בבקשת אברהם אבינו ע"ה, כי בעת שבניו "חוטאים", הכונה שהם מכירים בעצמם ויודעים שהם בבחינת "חוטאים" ולבם הנדכה נשבר בקרבם על כך שחטאו, שאז יעמוד הקב"ה מכסא דין וירחם עליהם. בזה יש לפרש את הכתוב: "אשרי העם יודעי תרועה" - דהנה הלשון "תרועה" מורה על שביירה על שם הכתוב (תהלים ב, ט) "תרועם בשבט ברזל" ("תשברם") - "אבן עזרא", רד"ק. והכונה בזה שאם פגם האדם חלילה במעשיו, כי אז הוא שובר את הכלי אשר יצרו ה' שיהיה כלי שלם, ומעתה לאחר שקלקל במעשיו הוא הפך לשבר כלי. וזהו: "אשרי העם יודעי תרועה", כלומר שמכירים ויודעים ששברו את הכלי אשר יצר ה' את האדם שיהיה כלי שלם, ועל ידי זה הם שוברים לבבם בקרבם לפני ה' יתברך, ואז הקב"ה מרחם עליהם ומסייעם, ש"באור

בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה וכו'. (ויקרא כג, כד) ולכאורה קשה כיון שעל יום הראשון קאי שעדיין לא עברו מימי החודש כלל, א"כ הול"ל באחד לחודש השביעי, ופי' כך, דהנה איתא במדרש ויק"ר כט, י: "בחדש זה תחדשו מעשיכם, בחדש הזה שפרו מעשיכם." וי"ל כיון דעיקר הוא תשובה מאהבה שזדונות נעשו לו זכויות ולא כן תשובה מיראה שנעשו כשגגות, ובימים הנוראים הללו שכל איש ישראל מתעורר לשוב, רק שח"ו אינו כהוגן כי הוא רק תשובה מחמת יראה ואימת הדין, אבל בימי החג אנו עושים תשובה מאהבה, והקב"ה ברוב רחמיו רואה בלב ישראל שרצונו לשוב מאהבה רק שא"ל לו, ע"כ הוא מצרף התשובה דלהבא של ימי החג, כאלו עושים גם היום מאהבה. **וזה הוא הכוונה** שאנו אומרים: "יה"ר שירבה זכויותינו", ר"ל כיון שע"י תשובה מיראה עדיין נשאר שוגג, משא"כ ע"י תשובה מאהבה שנהפכו העונות לזכויות, א"כ נתוסף לנו הרבה זכויות, ע"כ אנו מבקשים מהש"ת יה"ר שתביט מראשית דבר אחרית דבר, דהיינו מה שאנו עתידים לעשות בימי החג מאהבה גם כעת שירבה זכויותינו שתהפוך העונות לזכויות, וזה הוא כוונת המדרש "חדשו מעשיכם שפרו מעשיכם", דהיינו שע"י תשובה מיראה אין כאן רק "חדשו מעשיכם", שמזדונות נעשו שגגות, אבל תתאמצו שיהיה "שפרו מעשיכם", דהיינו שתעשו תשובה מאהבה שזה טוב לכם שע"י תהפכו העונות לזכויות שזה יותר שפיר וטוב לכם. והנה קיי"ל בשו"ע (סי' תקצ סעי' ט) שאם תקע בצד הרחב של השופר לא יצא, שנא' (תהלים קיח, א): "מן המיצר קראתי י-ה" **וכמ"ש הטו"ז (סקי"א)**, ג"כ הכוונה כך, שאם האדם מתמרמר על אשר עומד במצר ואינו יכול לשוב מאהבה עי"ז "ענני במרחב י-ה" עוזר לו הקב"ה ומצרף לו התשובה דלהבא שהיא מאהבה עד שע"י יתרבה זכויותיו, וזה: "ענני במרחב י-ה", שיש לו הרבה וריוח שהעונות נהפכו לזכויות, משא"כ אם ח"ו מתגאה בדעתו ותוקע בצד הרחב אז לא יצא כמובן. וזה כונת הכתוב הנ"ל "בחדש השביעי באחד לחודש", ר"ל שהקב"ה ברוב רחמיו מצרף לנו התשובה דלהבא של חדש השביעי אפי' באחד לחודש שאע"פ שאז עדיין הוא רק מיראה, אפ"ה נחשב לנו כאלו היום עשינו מאהבה.

שמעתי ממו"ח הקדוש כ"ק מרן מהר"ש זלה"ה: "ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלקי ישעו". (תהלים כד, ה), ואמר כך: שיש אנשים בלי דעת, כשיש להם איזה ברכה, הן בממון והן איזה דרך בתורה, סוברים: 'כוחי ועוצם ידי עשה לי', ולכך אמר דוד: "ישא ברכה" - אם האדם נושא ברכה, ידע שהיא "מאת השם", ולא יאמר כוחי ועוצם ידי. ויש אחר, אף על פי שהוא יודע שהוא מאת השם היתה זאת, מ"מ בדעתו הוא סובר שהוא צדיק וראוי מצד מעשיו לזה, ולכך מסיים דוד: "וצדקה מאלקי ישעו" שידע שהכל הוא מצד צדקה, שמצד מעשיו אינו ראוי לזה.

כי חק לישראל משפט לאלוקי יעקב.

ואיתא בגמרא (ר"ה ח): כי חק לישראל הוא מלמד שישראל נכנסין תחלה. ולכאורה כיון שסיים משפט לאלקי יעקב מורה שמוסב על ישראל, והיה צריך לומר משפט לאלקים, כי כבר הזכיר ישראל בפסוק. ואפשר לומר, כי יש דברים שהמשפט אינו נוגע רק לישראל לבדם, ויש דברים שיש להם שייכות בין לישראל ובין לאומות העולם. ומה שאמר בגמרא עכו"ם מנין תלמוד לומר משפט לאלקי יעקב, מוסב גם כן על ישראל, דהיינו בדברים שבין ישראל לאומות. והענין הוא, דאיתא ששם ישראל מורה על שלימות, ושם יעקב מורה על פחות שלימות, כדכתיב בני בכורי ישראל מדרגת בן, וכתיב אל תירא עבדי יעקב מדרגת עבד. והנה כשמדברים על ישראל לבדם יש הפרש בין ישראל ליעקב כנ"ל, אבל נגד האומות אין הבדל כלל בין ישראל ליעקב, כי

פניך יהלכון", וימשך להם שפע וברכה בהרחבה וכל טוב סלה מתוך שמחה וטוב לבב.

תקיעת שופר

במדרש אשרי העם יודעי תרועה (תהלים פט, טז), א"ר יאשיה וכי אומות העולם אינן יודעין להריע, כמה קרנים יש להם, כמה בוקיינוס יש להם, כמה סרפיות יש להן, ואת אמר אשרי העם יודעי תרועה, אלא אשרי העם שהן יודעין לרצות את בוראן בתרועה, מה הקב"ה עושה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים, אימתי בראש השנה, בחדש השביעי באחד לחדש (ויק"ר כט, ד). ושמעתי מאאמור"י מהר"ד ז"ע בזה, דאיתא בספר נהר שלום מר' שלום שרעבי ז"ע במה דאיתא בגמ' (יומא פד, א) שיש ארבעה חלוקי כפרה ומהם מה שקשה לתקן בחיים, וכתב שם דעל ידי תקיעת שופר בתשובה לפני התקיעות אפשר לתקן הכל בחיים, עיין שם. ואמר שמרומז במדרש להלן (שם, יב) "אמר ר' תחליפא קיסרא, בכל מוספין כתיב 'והקרבתם', וכאן (במדבר כט, ב) כתיב 'ועשיתם אשה', הא כיצד אמר להן הקב"ה לישראל בני מעלה אני עליכם כאלו

היום נעשיתם לפני כאלו היום בראתי אתכם בריה חדשה, הה"ד (ישעי' טו, כב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה", ע"ש. וממילא כיון שנעשה בריה חדשה הכל נתקן בשלימות,

וזהו **כונת המדרש** שהן יודעין לרצות את בוראן בתרועה, היינו שהקב"ה בורא אותם בריה חדשה. אד"ק ויש לפרש גם כן מה שנאמר "את בוראן" ולא נאמר "לרצות בוראן", כי "את" ריבוי הוא, לרבות שיודעים לרצות את בוראן בדברים, היינו שנתקן הכל וכו'. ויש להוסיף שזה ההמשך בפסוק "ה' באור פניך יהלכון", כי "אור פניך" זה מעלה גדולה מאד. כדכתיב (משלי טז, טו) "באור פני מלך חיים", וממילא מי שזוכה לזה אז הוא כבר מתקן הכל, והשם "הויה" מרמז גם כן לרחמים וחסדים (בר"ר עג, ג), וזה ההמשך "שהן יודעין לרצות את בוראן" שרומז לתיקון הכל כדברי "כ"ק מרן ז"ע על ידי השם "הויה" ועל ידי ה"אור פני" המרומז באור פניך על ידי זה יתקן הכל. ויש להוסיף בדרך רמז, שזה שמסיים הכתוב "בשמן יגילון כל היום ובצדקתך ירומז", לרמז כדברי אאמור"י ז"ע כי על ידי תשובה קודם תקיעת שופר יכול לתקן הכל בחיים, על כן הם בשמחה כל היום

(כ"ק מרן מהר"א ז"ע)

סיפור על ראש השנה

ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקינו במשפט אשתיק, וראו הקהל שהוא בדביקות גדול מאוד וממש יש לו עליות נשמה ונמשך כן כשעה או יותר, ואחר התפלה שאלהו תלמידיו מה זאת, ואמר להם שראה בעולם העליון אשר השטן הביא לפני הב"ד של מעלה את החטאים ועוונות ופשעים של ישראל, והמלאך מיכאל באשר הוא מליץ על ישראל עמד להמליץ, והנה על החטאים שאלו הם שגגות המליץ מקודם, ואח"כ המליץ על העוונות הגם שהם מזידין, וכשהגיע לפשעים שהם מרדים תש כוחו ולא היה דבר בידי מה להמליץ, ואמרנו לו מיכאל למה אתה שותק ואין לך מענה בפניך, הלא הקב"ה נתן לנו את התורה ויש בה חוקים ומשפטים, והלא משפטים טעמים ונמוקים עמם אבל חוקים הם בלא שום טעם, ועכ"ז אנחנו מקיימים גם את החוקים בלי שום שאלה והרהור אחר הקב"ה חלילה, ונגד זה לא ישאל אותנו על הפשעים, ואז נסתם פי השטן. וזה הפירוש של אלו התיבות **באין מליץ יושר מול מגיד פשע**, היינו שאין שום מליצה על הפשעים שמגיד המסטיק, ורק היא המליצה בזה – היינו **תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט**, ואנחנו מקיימים גם את החוקים בלי שום שאלה, ועי"ז **וצדקינו במשפט**.

עלה אלקים בתרועה בראש השנה בטשערנאבעל היה פעם עולם גדול במיוחד עד כדי כך שעמדו אנשים על הגג שהיה שם חלונות לביהמ"ד, וכשנכנס הרה"ק **רבי אהרן טשערנאבער ז"ע** לביהמ"ד לתקיעות אמר **כתיב** (תהלים מז, ו) **עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר**, והפירוש הוא, **"עלה אלקים"** היינו כשרוצים להעלות ולסלק מאתנו את מדת הדין אז אפשר לעשות את זה **"בתרועה"** ע"י שבירת הלב וציבראכנקייט. "ה'" לגורם לסלק ח"ו את מדת הרחמים, "בקול שופר" היינו ע"י גאווה והתנשאות דע"ז מסלקים ח"ו את מדת הרחמים והיה אז כ"כ התעוררות ובכיה גדולה אצל העולם עד שאלה שעמדו למטה בתוך ביהמ"ד היה נדמה להם שיריד גשם – מרוב דמעות הבכיה של אלו שעמדו למעלה. **וסיפר הרה"צ ר' חיים הערש אייזנבאך זצ"ל מירושלים שהצאנזער רב ז"ע ג"כ אמר פעם אותו ווארט**, שהיה אז עת צרה שרצו לקחת יהודים לצבא ואז אמר הצאנזער רב את הווארט הזה שכשהאדם הוא בשבירת הלב ובשפלות הוא מסלק עי"ז מעליו את מדת הדין ועי"ז אפשר לבטל הגזירה. **באין מליץ יושר** פעם אחת בעת שהתפלל הרה"ק **מברדיטשוב ז"ע** לפני התיבה בימים הנוראים וכשהגיע להתיבות אלו, **"באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד**

"אודחות חיים" לע"נ הדומ"ץ הרה"ג ר' שמואל פינחס טרובינע זצ"ל

סדר התפילות בר"ה ויו"ב

א. יש נוהגים להתפלל תפילות ר"ה ויו"ב בכריעת הראש והגוף לפי שאנו תלויים בדין וצריך להתפלל בדרך אימה ויראה, והנוהגים כן צריכים להזהר לזקוף גופם בתחילת כל ברכה ובסוף כל ברכה משום שאסור להוסיף על תקנת חכמים שתקנו לכרוע רק בתחילת וסוף ברכת 'אבות' וברכת 'מודים' (שו"ע ומ"ב ס"ה תקפ"ב ס"ד) אבל מותרים לעמוד עם ראש כפוף אף בתחילת וסוף כל ברכה שאין זה בכלל השתחוואה (באה"ש שם סק"ג), ובברכת 'אבות' ובברכת 'מודים' צריכים לזקוף כמה תיבות לפני חתימת הברכה כדי שיוכלו לשחות בחתימת הברכה כמו שתקנו חז"ל [היינו, כריעה בברוך והשתחוואה בשם] (רמ"א ס"ה ק"ג ס"ב, עי"ש), ובזמננו שירדה חולשה לעולם יותר טוב להתפלל באיברים זקופים ובכל כפוף ובכוונה רצויה (אלף המגן סק"ב, עי"ש).

ד. י"א שהקהל מותרים לומר קטעים מחזרת הש"ץ יחד עם הש"ץ בתפילות ר"ה ויו"ב אף שבכל ימות השנה אסור לעשות כן, כיון שעושים כן רק בימים אלו כדי לכיוון הלב בהתעוררות תפילה ותחנונים אין בזה איסור, ומ"מ אין לומר בקול רם שלא לכלבל הש"ץ רק בלחש, ובמקומות שמזכירים שם שמים ידלגו השמות, ובפסוקי מלכויות זכרונות ושופרות א"צ לדלג השמות כיון שהם פסוקי תנ"ך וחשיב בקורא בתורה (שע"ת ס"ה תקפ"ב סק"ח).

אכן, בפיוטים שהש"ץ מתחנן על עצמו שיצליח בשליחותו כשליח ציבור אין ראוי לומר יחד עם הש"ץ קטעים אלו משום דהוי כדובר שקרים ח"ו, ולכן בפיוט "ראיתי בפצותי" (בשחרית של יום א' דר"ה) יש לדלג על הקטע 'משלחי להמציא כופר

ב. י"א שהיחיד מותר להתפלל תפילת שמו"ע של ר"ה ויו"ב בקול כי בימים אלו [שהם ימי תשובה] צריך לעורר הכוונה ביותר, והקול מעורר הכוונה, ואין חוששים שאחרים העומדים לצד המתפלל בקול יתבלבלו בתפילתם משום שבימים אלו [שנוסח התפילה שונה משאר ימות השנה] כל אחד מתפלל בתוך הסידור, ואף לדעתם אין להגביה הקול יותר מדי (עי' הטעם במ"ב ס"ה ק"א סק"ג), וי"א שאף בר"ה ויו"ב יש להקפיד שלא להתפלל תפילת שמו"ע בקול כי המתפלל בקול אין תפילתו נשמעת למעלה, אלא יתפלל בלחש שאף חבירו העומד לידו לא יוכל לשמוע מה שמתפלל, וכן יש לנהוג עפ"י הזה"ק עפ"י האר"י (שו"ע ומ"ב

התגלות מלכות שמים על כל העולם כולו 'לדור ודור... ובכן יתקדש... ובכן תן... ובכן צדיקים... קדוש אתה.../ ואם שכח לומר הוספות אלו ונזכר אחר שהזכיר השם בחתימת הברכה א"צ לחזור כי הוספות אלו אינם מדינא דגמרא (מ"ב שם סק"ז). (נערך ע"י הר"ג ר' יעקב טרובינע שליט"א)

ומחיל, ובפיט 'אתי' לחנך' (בשחרית של יום ב' דר"ה) יש לדלג על הקטע 'לחלוף' שלחוני מקהלות המוניך, ובפיט 'אוחילה' (במוסף של ר"ה ויר"ב) יש לדלג הפסוק אשר בקהל עם אשירה עוזו' (מט"א ס' תקפ"ד ס"ה, מחזור 'כל ב'). דה. בברכת 'אתה קדוש' שבתפילות ר"ה ויר"ב מוסיפים לומר תפילות על

הילולא דצדיקא

ב"ק מרן אדמו"ר הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע נלב"ע ב"ז אלול תרט"ז

יתברך.

צדקת ה' עשה: עבודת קודש היתה לכ"ק מרן בעניני צדקה, כאשר יחד עם היות ראשו מגיע השמימה ורעיונותיו עסוקים בדברים העומדים ברומו של עולם, היתה נתונה דעתו של כ"ק מרן לנזקקים ונצרכים, לעניי עמך ישראל שצרכיהם מרובים וידם אינה משגת כדי לכללה. כבר בצעירותו היה טורח ומחזר אחר מעות לצדקה, ואף בשנות הנהגתו לתפארת, היו אנשי ביתו מופקדים על ענייני צדקה וחסד, כשעניי פקוחות על תהלוכותיהם והוראותיו מדריכות אותם.

יסופר, כי פעם נזקק כ"ק מרן לסכום כסף גדול והיה מכתת רגליו בין העיירות ואוסף מעות לאותה צדקה. חומרא נהג בעצמו, לתת מעשר כספים אף מאותו כסף, ואת אותו מעשר היה נותן בדרך הבאה: כל המעות שאסף בכל עיירה עשירית, היה מקדיש לצדקה של אותו מקום. באחד הימים, כילה לאסוף בתשע עיירות והעיירה העשירית היתה ראווא. משראה שהעריב יום ותש כוחו לסובב בין בתי העיירה, נשא עיניו כלפי שמיא ואמר: "יהא 'ראווא' קדמך, טול נא בורא עולם בעצמך את כספי הצדקה של יהודי ראווא וחלקם לעניי דמתא..."

בהפליגו במעלת הנתינה, עד כדי שאדם נותן את עצמו בעד חברו, שח פעם כ"ק מרן: הלא דבר פלא הוא במעשה ד'איש חסיד היה, שאלהו הנביא זכור לטוב מכר עצמו לעבד כדי להביא מעות לחסיד, וכי יד ה' תקצר לתת ביד מלאכו כס מעות שימסרם בידו של הנצרך? ותיף בחריפות, שבא ללמדנו כי אם צריכים לבוא לעזרת אדם מישאל השרוי במצוקה, גם אם אין כסף מזומן באמתחת, צריכים להימכר לעבד כדי לעשות לו טובה

עוסק בצרותיהם של ישראל: משהיה בעלזא לתל תלפיות, שהכל פונים שם והמוני חסידים באים אליה כדי למלא כדיהם ממבועי החכמה והיראה שנבעו בהיכלו של כ"ק מרן, התדפקו רבים על דלתו וצקלונות צרותיהם על שכמם, מחלים לברכת קדשו ומבקשים את ישועת ה' אשר תושפע בצינורו. עד מהרה, פקע שמו של כ"ק מרן כאיש מופת וכפועל ישועות, אשר את גזרת פיו הקב"ה מקיים.

לצדם של גדולי תורה וענקי דעת, חסידים ואנשי מעשה, נהרו לבעלזא יהודים פשוטים בעלי אמונת חכמים, שתרזו אחר מזור למצוקותיהם ושמע הצדיק היושב בבעלזא הדריכם לבוא להיכלו. וכ"ק מרן, מקרבם היה במאור פנים, מטה אוזן קשובה לתלונותיהם, מטה שכם לשאת סבלותיהם, מרחיב לבו להכיל ולחוש את כאבם, מעתיר בעדם ומאציל להם ברכתו. ממרחקים נשאו אנשים אל כ"ק מרן את סאת יגונם, סמוכים ובטוחים, כי שווה הוא עמל הדרך וכדאית היא טרחת הנדודים, שסופם פדות והצלה מכל צרותיהם.

על פועלו הרב להמשיך ישועות לאחינו כל בית ישראל, התבטא כ"ק מרן בעצמו ואמר: "איך פראווע נישט מיט שמות, נאר איך האב זייער רחמנות. זאגט מען אין הימל, אז א בשר ודם האט אזוי פיהל רחמנות, דארף מען דאך פון הימל א וודאי רחמנות האבן" (= אינני ממשיך ישועות על ידי שמות, אלא שיש בי רחמנות גדולה, עד שבשמים אומרים, אם בשר ודם יש לו רחמנות כה גדולה וודאי שמשמים יש לרחם).

בנוסח אחר מובא בכתבי הרה"ק רבי סיני מזמיגראד זי"ע, שחתנו של כ"ק מרן, הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק זי"ע ביקש פעם מכ"ק מרן שילמד אותו כיצד מתפללים לפעול ישועה ליהודי, ולימדו כ"ק מרן את הכוונות שיש לכוון בתפילה בעד אחר. הוסיף הרה"ק מאלעסק ושאל, מה עושים אם הצדיק חלש ח"ו ואין בכוחו לכוון הכוונות, האם אין בכוחו להתפלל ולפעול ישועות? השיבו כ"ק מרן: "דע לך, שכאשר יהודי מזכך עצמו ועושה רצון בוראו בשלמות, מכריזים עליו בשמים שאדם בעל צורה זו עושה רצון קונו וצורתו נחקקת בכל העולמות, וכאשר רק עולה רק ברצונו שתהיה ישועה לאחד מישאל, או שהוא

זאת תורת המצווה: הגם שכל ימיו, שעותיו ורגעיו של כ"ק מרן קודש היו לה' ולעבודתו, היה מגדיל לעשות במצווה שאינה נוהגת מידי יום ביומו. בענין זה, עדות מסורה לנו מפי כתבו של הגאון רבי יחיאל מיכל היבנער זי"ע אבד"ק ניזנב, הכותב בהאי לישנא: "כאשר נהג הרה"ק שר שלום מבעלזא, וביום שהיה לו לקבוע מזוזה או ציצית, היה טרוד ולא היו יכולים לקרב אליו". **היו מצוותיו של כ"ק מרן** נעשות בלהט קודש, בדחילו ורחימו, בכוונות טמירות ונעלמות אך בהתלהבות גלויה ומוחשית, עד שכל המסתופפים בצלו נמשכים אחריו ואש ניצתת בלבם לדבוק בהליכותיו. היתה הנהגתו אותה בחינה כאמרת קודש שאמר: בריש פרשת וירא (בראשית יח, א) מביא רש"י על ממרא "הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה עליו בחלקו", ודבר תימה הוא, וכי היה זקוק אברהם אבינו לעצה של גוי כדי להזדרז ולקיים רצון השי"ת?! אלא שהמצוה היתה (בראשית יז, יג) "המול ימול לידך ביתך ומקנת כספך", ועל כך היה אברהם אבינו משתאה ותמה, כיצד יוכל לדבר על לבו של גוי למול את עצמו. על כך נתן לו ממרא עצה, שימול עצמו תחילה ומכח המצוה שלו ישפיע קדושה על כל סובביו, בבחינת "המול ימול", וכמו שכתוב בהמשך (בראשית יז, כו-כז) "בעצם היום הזה נימול אברהם וישמעאל בנו, וכל אנשי ביתו יליד בית ומקנת כסף מאת בן נכר נמולו אותו". וכן הוה, שכשמל אברהם אבינו את עצמו, הושפעה עליהם רוח טהרה ממרום, און זיי האבען זיך אוועק געלייגט אזוי ווי די לעמעלעך און געזאגט "שנייד" (= הם נשכבו כמו כבשים והכריזו 'חתוך')...

כה סיפר כ"ק מרן מהר"י זי"ע, כי בעודו ילד קטן שמע פעם את אביו הקדוש, כ"ק מרן, שהוא מסתובב בחדרו אנה ואנה, בבוקרה של שבת קודש פרשת האזינו, ובהתלהבות הוא שח בינו לבינו כהאי לישנא: "צור ילדך תשי" (דברים לב, יח), אם חושב אתה לעבוד את הבורא משום שילדך, תשי - תשכח מעבודה שכזו, שהיא מדרגה קטנה. "ותשכח א-ל מחוללך", מקבלת עול מלכותו מחמת שהוא מחוללך, תשכח מזה. אלא, את השי"ת תעבוד בגין דאיהו רב ושלטי עיקרא ושרא דכל עלמין. "כששמעתי את אותם דיבורים קדושים" - אמר כ"ק מרן מהר"י - "חשבתי לעצמי שבוודאי יוצאים הם מפי מלאך ולא מבין שפתיו של בשר ודם. הרמתי את ראשי מן המיטה כדי לראות מיהו הדובר, האם ילוד אשה הוא או מלאך אלוקים, וראיתי את אבי הקדוש שהטלית מונחת על כתפו מוכנה לעטיפה לפני התפילה לפני קדשו בוערים כלפיד אש. או אז נפל עלי פחד גדול ונורא שלא מש ממני שנים רבות"

והרי אמרה נוספת, ששנאה כ"ק מרן לבנו הצעיר בעודו ילד כבר שית או שבע שני, וממנה נקח לאמוד את רום מדרגתו, עד שאלו היו המושגים שתבע וטבע שיאמץ בנו העתיד למלא את מקומו. יש אומרים שאת השאלה שאל כ"ק מרן מהר"י (שכאמור היה ילד קטן) ויש הנוקטים שכ"ק מרן פתח ואמר לו: אומרים בברכות השחר "אלוקי, נשמה שנתת בי טהורה היא", ולכאורה יש להבין מי הוא האומר את המלים הללו. הלא קשה לקבל שהגוף העשוי חומר עכור ישיג מעצמו את ההכרה כי הנשמה שבקרב טהורה היא, ומנגד לא יתכן שהנשמה אומרת הלשון "נשמה שנתת בי". אלא, יישב כ"ק מרן, שאם הולך אדם בדרכי הבורא, יכול הוא להתקדש ולהיטהר ולהעפיל במעלות רמות, עד שהגוף עצמו מתעלה ונהפך מחומר לצורה, עד שהוא עצמו מגיע להכרה ולהודאה להשי"ת שנתן בקרבו נשמה טהורה וקדושה, שבאמצעותה השיג את המדרגות הללו.

כששאלו כ"ק מרן מהר"י לאביו הקדוש, על מה שמצינו ב'מגיד מישרים' לכ"ק מרן ה'בית יוסף', שאמר לו 'המגיד' שלימדו תורה מן השמים שעתיד הוא להישרף על קידוש ה', והרי ידוע שהאריך ימים ונסתלק כדרך כל הארץ, השיבו כ"ק מרן: "דברי המגיד ודאי אמת הם ונתקיימו בכל יום ויום, בשעת קריאת שמע, שבאותה שעה מסר ה'בית יוסף' נפשו באמת על קדושת שמו

רוצה שתהא השפעה מסוימת לעולם, די בכך שהוא רוצה וכל מלאכי מעלה מזדריזים לעשות רצונו".

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא אמר - בתשובה לשאלת הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע כי כוחו של כ"ק מרן גדול בכך שכל הישועות שהוא פועל הן בכוח תורתו. ואף כ"ק מרן עצמו הדגיש זאת, בספרו מעשה שאירע אצל הגה"ק בעל ה'טורי זהב', שהגיעו לבקש ברכתו בעד אשה שהקשתה בלדתה. נענה הט"ז ואמר: "אין בכוחי לעשות דבר, זולת הדבר הזה, שהיות והיום תירצתי קושיא חמורה על תוספות, ובכן אני מוסר זכות זו לילודת". הדבר יצא מפיו ותיכף ומיד ילדה בנקל. וביאר כ"ק מרן: כשם שהוא התיר קושיא שהתעוררה על דברי התוספות, בזכות זו שנמסרה ליושבת על המשבר התירו את קשייה וילדה בנקל.

פעם אף התבטא כ"ק מרן ואמר, כי מרגע שיהודי רוצה לתת קוויטל, הרי שהישועה אצלו, בבחינת "והיה טרם יקראו ואני אענה" (ישעי' סה, כד). היה זה כששאל את בנו, כ"ק מרן מהר"י, מה לדעתו יש לעשות כאשר באים להזכיר מקשה לילד אך מצבה כה מסוכן עד שאין זמן אף להגיע להזכירה. ויען כ"ק מרן בעצמו: "מיד כשיהודי רוצה לתת לנו קוויטל, כבר עוזר לו השי"ת".

מלבד היותו אוהב ישראל שכל מעייניו נתונים להקל על יהודי לשאת את סאת יגונו, ביקש כ"ק מרן לסלול על ידי המופתים והישועות נתיב ללבם של הפשוטים בעם, לטעת בהם אמונת חכמים ולקרבם אל הבורא ית"ש. דרך זו, אותה חידש כ"ק מרן הבעל שם טוב הקדוש, נקוטה היתה בידי צדיקי כל הדורות, להדק את הקשר שבין בני ישראל לאבינו שבשמים, לנעוץ מפתח במנעולי לבם ולהרחיב שערי הלב כפתחו של אולם. המונים אשר הגיעו לבעלזא כדי לדרוש ישועה, הניחו על שולחנו של כ"ק מרן את כוס יגונם ותמורתו קיבלו כלי מחזיק ברכת ה', מלא וגדוש אמונה ובטחון.

וכ"ק מרן גופו, במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, שבה בעת שהיו אלפים משתוקקים לברכתו ותולים ייבם שהיא אשר תשא בכנפיה את ישועת ה', הוא גופו נושא קל וחומר בעצמו ונוטל מוסר מאמונתם הפשוטה של הבאים - כאשר יסופר: מעשה ובאה אשה אחת שהיתה חשוכת בנים שנים רבות ובכתה לפני כ"ק מרן שיחוס על נפשה ויברך אותה שתיפקד בזרע של קיימא, ואף אמרה במענה לשונה כי לא תזוז מחדרו עד שיבטיח לה שתיפקד. לאחר שבירכה כ"ק מרן והלכה האשה לדרכה, נענה כ"ק מרן ואמר ליושבים במחיצתו: "תנו דעתכם על האשה הזו, שכבר היתה אצלי פעמים רבות ובירכתיה כאשר ביקשה, אך היא אינה אומרת נואש והיא שבה בשנית, בשלישית וברביעית, יען מאמינה היא כי סופה של הברכה להתקיים. ועתה, נשאתי קל וחומר בעצמי, הלא אני אך בשר ודם הנני, ואף על פי כן, אין האשה מתייאשת והיא שבה פעם אחר פעם, על אף שכבר ברכתיה ברך כמה פעמים, ועם כל זאת בוטחת היא בתפילתי ובברכתי כאילו זו הפעם הראשונה שהיא באה אלי. אם כן, אף אנכי יכול להתפלל עליה אל הקב"ה כמו זו הפעם הראשונה שאני נושא בעדה תפילה". והפסיר כ"ק מרן: "האבן מיר זיך א נעם געטוהן, און מיר האבן גע'פועלט" (= נחלצנו לענין, ופעלנו בעבורה). באמת אמרו חסידים, כי באותה פעם נושעה האשה ולתקופת השנה נפקדה **בבן זכר**.

עובדא אחרת סיפר כ"ק מרן מהר"ד זי"ע: פעם הגיעה אשה אחת לכ"ק מרן והפילה תחינתה שיברכה בזרע של קיימא, כי חלפו שנים רבות מאז נישואיה אך מנע ממנה אלוקים פרי בטן. מנתה האשה על השולחן 'פדיון נפש' של מאה זהובים, סכום עתק, ואמרה שהיא מקדישה את המעות לבנין בית הכנסת. באותה תקופה היה כ"ק מרן זקוק למעות לאותה מטרה, ולכן שמח מאד בנתינה זו שהיה בה כדי להקל עליו מאד. ובכל זאת, השיב לה: "מיר זאגן נישט צו, מיר וועלן בעטן" (= אין אנו מבטיחים, אנו נתפלל). הוציאה האשה מאמתחתה מאה זהובים נוספים והניחה אותם על השולחן, אך גם אז לא נעתר כ"ק מרן להבטיח ואמר: "מיר זאגן נישט צו, מיר וועלן זיך מתאמץ זיין בתפילה" (= אין תפלהאנו מבטיחים, אנו נתאמץ בתפילה). מאה זהובים נוספים הונחו על השולחן, וכ"ק מרן הרחיב אמירתו והגבילה: "מיר וועלן זיך מתאמץ זיין בתפילה. און ווען מיר זענען זיך מתאמץ בתפלה, העלפט זיכער גאט ב"ה" (= אנו נתאמץ בתפילה. וכשאנו מתאמצים בתפילה, בודאי עוזר השי"ת). משראתה האשה העשירה שהכסף אינו עונה הכל וכ"ק מרן מסרב להיעתר לבקשה, אספה בחפזון את המטבעות מן השולחן, הכניסתם לאמתחתה והלכה לדרכה. בצאתה, נענה כ"ק מרן ואמר: "די נשמה איז שוין געווען אויפ'ן טיש,

און זי האט עס צוריק געשיקט" (= הנשמה כבר היתה על השולחן והיא שילחה אותה בחזרה). סיים כ"ק מרן מהר"ד והפסיר: "אז עס איז נישט געווען באשערט, האט דער זיידע אויפגעשטעלט די שוהל אן איהר געלט, און זי איז געבליבן אן קינדער" (=כאשר לא היה זה רצון הבורא, הקים זקני ז"ל את בית הכנסת בלעדי כספה של האשה והיא נשארה ללא בנים).

סיפר כ"ק מרן זי"ע למחותנו הרה"ק רבי שלמה זלמן מוויעליפאלי, אודות אשה אחת שבמשך שנים רגילה היתה לבוא לפניו ולבקש את ברכתו לזרע של קיימא, אך ברכתיו לא במהרה נענו והאשה לא נפקדה. לאחר כמה שנים, בבואה לפניו, אמר לה כ"ק מרן, כי מתייאש הוא ומבקש ממנה שלא תבוא עוד בבקשה זו. התרעמה האשה והביעה דבריה בלשון תימה: "הלא אני באה לפני הרבי, שהוא בשר ודם, ואינני מתעייפת. ואילו הרבי הבא בתפילה לפני רבונו של עולם וכבר נלאה מלבקש?". ואמר כ"ק מרן: "כששמעתי את דבריה אלו, התאמצתי ביותר בתפילתי ופעלתי לה ישועה".

מגדולי בעלי המופת בדורו היה כ"ק מרן וסיפורי הישועה שנקשרו בשמו, נישאו בפי מאות אלפים מאז ימי הנהגתו ועד עצם היום הזה, בחרדת קודש ובערגת סילודין. אף שלא כדרך הטבע היה מנחיל ישועה, ובלבד שיתקרבו יהודים להיכלו וימצאו בו נתיבים סלולים אל הקודש. משיצא שמעו של כ"ק מרן כרועה ישראל, נקשר שמו במופתים הגלויים אשר נחזו במחיצתו ומני אז נישאה הערצתו במקלות רבבות אלפי ישראל. גדולה מזו, אף בפי ישרים התרומם ובשפתי צדיקים התקדש, כשבחצרות אחרות נשמעו אמירות מפורשות אודות כוחו הגדול להושיע את ישראל, כאותה התבטאות ידועה מפיו של הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב, שקרא אחר כ"ק מרן בהערצה ובהשתאות: "מאז נסתלק הרבי מלובלין, תמה רוח הקודש וספו אותות גלויים מן הארץ, זולת המעט שניתן למצוא אצל הרב הקדוש מבעלזא".

מקובל בפי חסידים, שפעם שאל כ"ק מרן מהר"י זי"ע את אביו הקדוש, כ"ק מרן, מה סוד הדרך שחידש כ"ק מרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לחולל מופתים גלויים לכל. והשיב לו כ"ק מרן, שאחת כוונתו היתה, לקרב אליו יהודים פשוטים ולאחר שהראם מופתים, היה מדריךם בעבודת ה' ומעמיד מהם דורות ישרים. בכך ביאר כ"ק מרן מהר"י את מאמר הכתוב (שמות יח, טז): "כי יהיה להם דבר בא אלי ושפסתי בין איש ובין רעהו והודעתי להם את חוקי האלקים ותורותיו", שעל ידי שהם באים למנהיג ישראל בדברים שבין אדם לחברו ומבקשים עצות בעניני גשמיות, על ידי כן הוא מודיעם את חוקי האלקים ותורותיו.

מפורשים הדברים בסידור 'לב שמח' (דף נט): מפי כתבו של הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק זי"ע, חתן כ"ק מרן, שכתב בהאי לישנא: "דידוע דעיקר התכלית המכוון של הצדיקים הוא רק לקשר עצמו לחי החיים ולקשר כל העולם ויושבי בה לחי החיים. ואין תכלית המכוון על ישועות לנסוע לצדיקים, רק שאם כן לא היו רק יראי השם אחד מעיר ושנים ממשפחה, והשי"ת רוצה בכלל ישראל, ולכן האיר על צדיקים אור נכון להמשיך ישועות, ובזה יש התקשרות הכלל העולם. ועל זה מרמז (תהלים קמט, ד) 'כי רוצה ה' בעמו, היינו בהמון עם גם כן, ולכן יפאר עניים בישועה', להמשיך ישועות, ובזה יתקשרו עצמם אנשים פשוטים להצדיק ואחר כך יקרב אותם לחי החיים יתעלה. וכך הפירוש כי יהיה להם דבר בא אלי, היינו דבר פשוטי בשביל תפילה ובקשה, 'בא אלי' ובתוך כך 'והודעתי את חוקי אלוקים', התקשרות לחי החיים יתעלה. והרמז, שעל ידי הצדיקים יש התקשרות כל העולם לחי החיים, כידוע, לעתיד אותן שהם דבוקים עכשיו בצדיקים יתעלו גם כן. וכן שמעתי ממו"ח זי"ל, שאמר משם מו"ר רבי יצחק מלובלין. וזה: 'כי רוצה ה' בעמו, התעלות הכלל העולם, ועל ידי יפאר עניים בישועה', התעלות המדרגות באין שיעור לפי זכות הדור". **סיפר הרה"ק רבי אלעזר מגלאנוב-סאסוב זי"ע**, ששמע מחותנו, נכד כ"ק מרן, הרה"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע, שכ"ק מרן אמר: ברצוני היה שנשים לא תבאנה אלי וכשתצטרכנה ישועה תשלחנה את בעליהן, מפני שהנשים מבלבלות אותי בשיחתן הארוכה. ברם, כפיתי על עצמי לקבלן, מחמת שלשה טעמים: הראשון, לפי שהנשים הן בעלות בכי ובכיין מסייע לי בתפילה, שכן אמרו חז"ל (בבא מציעא נט) "שערי דמעות לא ננעלו". השני, אם לא אניחן לבוא בעצמן, הרי שהן לא תתננה רשות לבעליהן ולבניהן לנסוע אלי לשבתות ולימים טובים, שזה הוא עיקר כוונתי. השלישי, שכן נשים אינן מסוגלות לחיות בלי רבי ואם לא אניחן לבוא אלי, סופן שתבחרנה להן רמאי ויכתירוהו לרבי...

סיפור הרב החסיד המפור' ר' חיים נטע כ"ץ ז"ל בשם כ"ק מרן זי"ע שאם הי'
 הבעל דבר (יצה"ר) יודע מה
 שחסידי פועל לעצמו כשנוסע
 לבעלזא [וואס ער טיט אויף
 ווען ער פארט קיין בעלזא] הי'
 נשכב בין הגלגלים ומעכו
 לנסוע [וואלט ער זיך אינטער
 גלייט אינטער די רעדער ער זאל
 נישט פארן]

מחליף את הזמנים: בכתבי
כ"ק מהר"ם מבילגורייא זי"ע
 מביא, שסיפר כ"ק מרן מהר"א
 זי"ע, בשם אביו כ"ק מרן
 מהר"ד זי"ע, שבאחד מימי
 החורף הקשים נכנס אל כ"ק

מרן אחד מנגידי העיר מאסט והניח על שולחנו
 סכום כסף גדול (כמדומה ח"י מאות רובל כסף), בבקשו את ברכת קדשו, היות
 ושלח סחורת עצים לדאנציג ומחמת הכפור הגדול אין יכולים להסיע את הסחורה.
 קם כ"ק מרן ממקומו, לבש את הראשוואלקע ויצא החוצה. בו ברגע נשתנה
 האקלים, שמש יצאה על פני הארץ והכפור פסק. לא עברו ימים רבים והודעה
 הגיעה לבית כ"ק מרן, כי סחורתו של היהודי ממאסט הגיעה לדאנציג. והוסיף
 כ"ק מרן מהר"ד: "זהו באמת דבר פלא. במקום אחר מביא כ"ק מהר"ם בכתביו,
 בשם מהר"ק רבי פייבוש מיאברוב זי"ע, שפעם שרר כפור נורא בבעלזא ובקושי
 היו מסוגלים לשאתו. פתח כ"ק מרן ואמר תורה על הפסוק (תהלים קמז, טז):
 "כפור כאפר יפזר", שעל ידי השמות הקדושים הו"ה ואה"ה ממתקים פ"ר דינים
 ומביאים אותם לטוב. וכוונת הדברים, שתיבת "כפור" היא אותיות כ"ו פ"ר (וכ"ו
 הוא מספר שם הו"ה) ותיבת "כאפר" היא אותיות כ"א פ"ר (וכ"א הוא מספר שם
 אה"ה) ותיבת "יפזר" היא אותיות י"ז פ"ר (וי"ז הוא מנין ט"ו"ב). לאחר שסיים
 התורה, פנה כ"ק מרן אל הגבאי ואמר: "אלימלך, גיי זעה צו עס האט נאך געלאזט
 דער פראסט" (= לך תראה אם התפוגג הכפור). יצא הגבאי מן הבית וראה
 שנשתנה האקלים לטובה. **בענין זה יובא** - מפי כ"ק הגה"צ רבי חיים מאיר יחיאל
 שפירא מנאראל זי"ע, ששמע מבנו של בעל המעשה, שהיה נגיד ובעל אמצעים
 והגיע לבית כ"ק מרן בימים ששרר כפור עז והדבר הביא לדחקות גדולה בחצר.

כאשר הגיע אותו נגיד והביא 'פדיון' גדול עם פתקתו, שמחו כולם בנתינתו ונתנו
 שבח והודאה להש"ת שנתן
 בדעתו לבוא לבעלזא. בחדר
 נכח חתן כ"ק מרן, הרה"ק רבי
 חנוך העניך מאלעסק זי"ע, ואף
 הוא הצטרף אל אנשי הבית
 ששוחחו שם, ובתוך כך התבטא
 כי מזג האוויר כה קשה שאפילו
 כלב אינו יוצא החוצה. לא הוטב
 הדבר בעיני כ"ק מרן, שמתוך
 שמחת אנשי הבית במתת יד
 העשיר הם באים לדבר סרה
 במזג האוויר, והוא פנה לחתנו
 ואמר: "דו גייסט דאך ווערן א
 רבי, זאלסטו האבן קושיות
 אויף ג-אט ב"ה? דו ווייסט אז ס'איז דא באשעפענישן וואס זייער
 גאנצע חיות איז אזא וועטער" (הרי עתיד היה להיות רבי, ולך יהיו קושיות על
 הקב"ה? הידעת שישנן בריות שכל חיותן היא ממזג אויר שכזה). **יתר מכן התבטא**
כ"ק מרן ואמר: "יכול הייתי לערוך לוח של מאה שנים ולסדר בכל שנה אם תהא
 שחונה או גשומה, אך מה אעשה ועוברי דרך יצעקו אל ה' והכל ישתנה". צא ולמד
 מה כוחה של תפילה, שהיא יכולה לשנות טבעו של עולם מן הקצה אל הקצה. **כן**
מסופר, כי בתקופת הבנין של בית הכנסת, כאשר היה כ"ק מרן זקוק לסכומי כסף
 גדולים, ידוע שהיה מברך את התורמים כמבוקשם ואף מבטיח דברים שבדרך
 כלל לא היה נענה להם. יסופר, כי פעם הגיע סוחר אחד וביקש, תמורת נדבתו,
 שיתפלל כ"ק מרן שבחורף הקרוב יירד שלג רב, כדי שתנועת הסחורות על גבי
 מזחלות שלג תהא סדירה. הסכים כ"ק מרן ובירך אותו. אתא חורף והשלג ירד
 ללא הפוגה. באחד הימים, שמע כ"ק מרן שני ילדים עניים המתאוננים אחד באזני
 רעהו על הקור העז, ואחד מהם הפטיר ואמר: "כ"ק מרן קיבל כסף ובשביל זה
 אנחנו צריכים לקפוא בקור". נרעש כ"ק מרן והורה לאנשי ביתו שיזדרזו ויתפרו
 מעילים חמים עבור שני הילדים, ואמר: "אם אלו ימשיכו לסבול, השלג והקור
 יפסקו ואני אצטרך להחזיר את הכסף לאותו יהודי".
זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן מקורות: נלקח מתוך ספר היקר "יחיד בדורו"
מאת הרה"ח המפור' ר' אהרן בר"ב וינד שליט"א

לע"נ האשה החשובה מרת פייגא פערל איגל ע"ה בת הרה"ח ר' נחמן ז"ל נפטרה ו' תשרי תשמ"ח תנצב"ה. הונצחה ע"י בנה הנדיב הנכבד הרה"ח ר' שלמה איגל שליט"א

הקטלוג המקוצר דברי חיזוק והדרכה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א במערכת אוצרות בעלזא" להשיג אצל וולדמן ספרים ירושלים

לעילוי נשמות הרה"ג ר' יצחק דוד פריעדמאן ז"ל בן הרה"ח ר' חיים יחזקאל ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת רחל ע"ה בת הרה"ח ר' שלמה ז"ל	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת גיטל עלקא ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל נפטרה ב' אייר תשע"ח תנצב"ה (הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו)	לעילוי נשמות הרה"ח ר' צבי אליהו שטראוס ז"ל בן הרה"ח ר' ליפא י"ט ז"ל נלב"ע י"ח טבת תשע"ד תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' ישראל חיים ז"ל בן הרה"ח ר' דוד רובינשטיין ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' דוד יוסף אונגר ז"ל בן הרה"ח ר' אברהם יהודה ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת רבקה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל תנצב"ה
לעילוי נשמות הרב החסיד המפור' ר' פריץ שטראסבורג ז"ל בן הרה"ח ר' יחזקאל ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת יחודית ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל הונצח ע"י בנו הנרייב הנכבד הרה"ח ר' יוסף שטראסבורג שליט"א	לעילוי נשמות העסקן המפור' הרב החסיד ר' יואל בן ציון פרקש ז"ל בן הרב החסיד ר' צבי ז"ל נלב"ע ט' אדר תש"פ הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' יחיאל אויש ז"ל בן הרה"ח ר' בנימין זאב צבי ז"ל נלב"ע י"ב אדר תשע"ג וזוגתו האשה החשובה מרת שפרה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף שאול ז"ל	לעילוי נשמות הרב החסיד המפור' ר' יצחק ווייס ז"ל בן הרה"ח ר' משה ז"ל נלב"ע ל' מרחשון תשפ"ג הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו	לעילוי נשמות הרב החסיד המפור' ר' מנחם שמואל חיים ז"ל וזוג האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יוסף ז"ל (הונצחו ע"י משפחתו החשובה שיחיו)
לעילוי נשמות הרה"ג ר' אברהם אליהו איינהורן ז"ל בן הרה"ח ר' שלמה יוסף הכהן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת נחמה ע"ה בת הרה"ח ר' אליהו ז"ל הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת רבקה פיגלא איגל ע"ה בת הגה"ח ר' שמחה בונם בוים ז"ל הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' מנחם מנדל ז"ל בן הרה"ח ר' ישראל וועטנשטיין ז"ל נלב"ע כ"ז אדר תשע"ג הונצח ע"י בנו הרה"ג ר' אהרן אליהו וועטנשטיין שליט"א דומ"ץ דקהליתנו חק גבעת זאב	לעילוי נשמות הרה"ג ר' יהודה זיגלמן ז"ל בן הרה"ח ר' נחמן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל הונצחו ע"י בנו הרה"ח ר' ישראל זיגלמן שליט"א	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת ברכה ע"ה בת הרב החסיד ר' דוד מנשה זינגער ז"ל אשת שינדלחט"א הרב החסיד המפור' ר' משה ביגליאזאן שליט"א הונצחה ע"י ביתה ותחתיה החשובים שיחיו
לעילוי נשמות הרה"ח המפור' ר' מנחם אליעזר אסטרייכער ז"ל בן הרה"ח ר' יצחק שמעון ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת מלכה ע"ה בת הרה"ח ר' יחזקאל שרגא ז"ל	לעילוי נשמות הרה"ג ר' יונתן בנימין קליין ז"ל בן הגה"ח ר' ישראל ז"ל נלב"ע ביום שבי' ו' שבט תשפ"ב תנצב"ה	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת מלכה ע"ה בת שינדלחט"א הרה"ח ר' יהודה שליט"א נלב"ע ל' ניסן תשע"ז הונצח ע"י אביו הרה"ח ר' יהודה איינהורן שליט"א	לעילוי נשמות הרה"ח ר' ישכר דוב יעקובוביץ ז"ל בהגה"צ נאבי' וואדקערט רבי שמעון יחזקאל זאקל ולע"נ הרה"ח ר' אליעזר צבי ז"ל בן הרה"ח ר' נתן בנימין ז"ל ולע"נ האשה החשובה מרת הענדיל ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף מאיר ז"ל	לעילוי נשמות הרה"ג ר' פנחס מאיר גאנצפריד ז"ל בן הרב החסיד ר' אליעזר דוד ז"ל נלב"ע י"ד סלו תשע"ד (הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו)